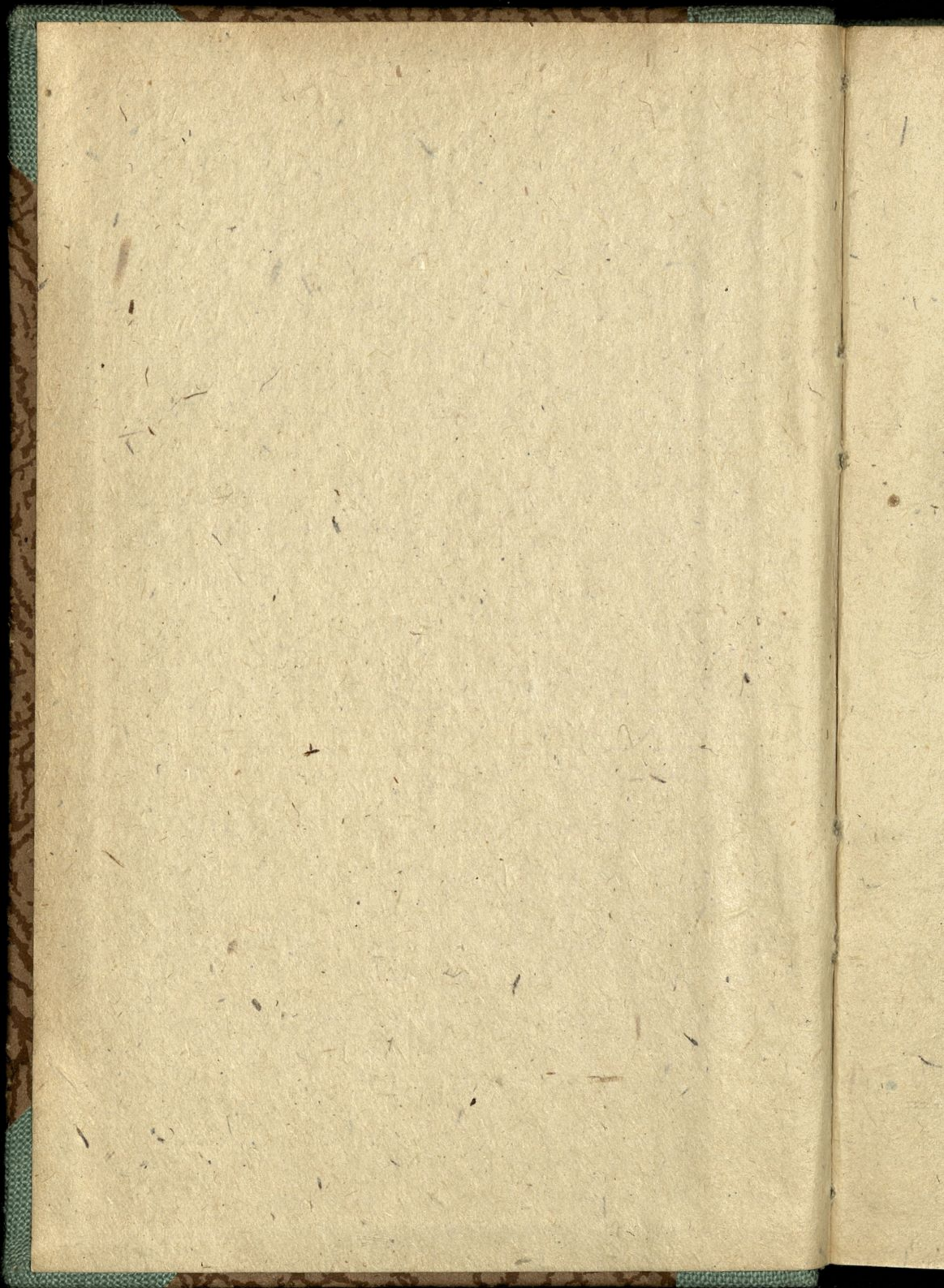


Narodna in univerzitetna knjižnica
v Ljubljani

VI 36884

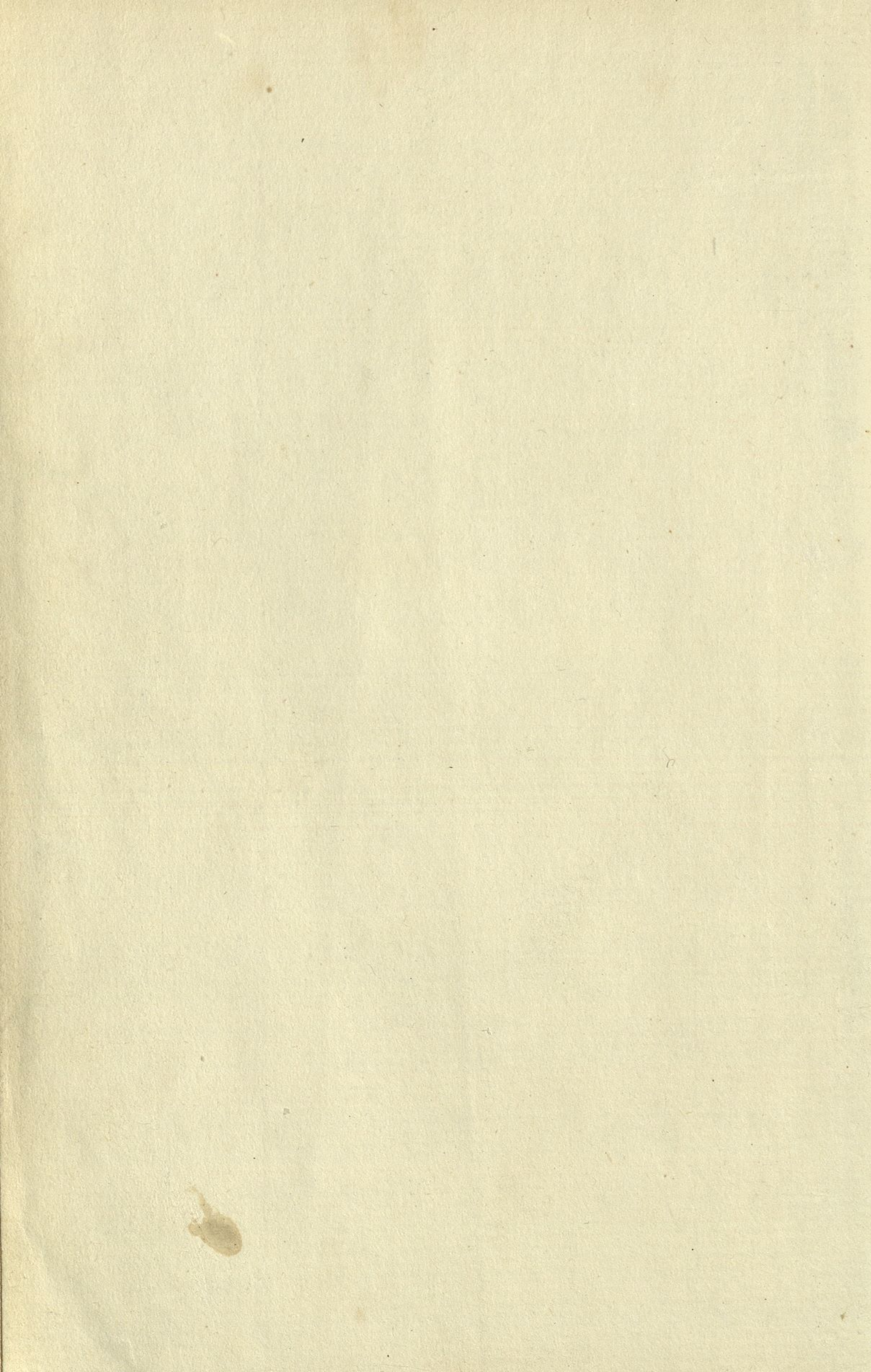
4



NARODNE PRIPOVEDKE IV.



Kraljevičev služabnik preobrnil je korito in litro so pomezili čevljiček lepej deklici, katerej je bil čisto prav.





Narodne pripovedke

za

mladino.



Zbral

Dominicus.

[Handwritten: (Kraljevske Frančiškane)]



IV. zvezek.



V Ljubljani.

Založil in izdal Janez Giontini.

1908.

36884, VII D, g: pri katalogizaciji

VII D g

36884

(7)



FZ 1552/1952

O hudobni mačehi.

Svoje dni je živel deklica, katera je imela zelo hudobno mačeho. Mačeha sovražila in prezirala je svojo pastorko, kar jo je le mogla. Da jo čim bolj muči, poslala jo je po snegu jagod brat. Pastorka je bila zelo žalostna, ker je vedela, da je nemogoče, jagode po snegu brati. Vender se je napotila v gozd, zanašajoč se na pomoč božjo. Na poti je srečala vetre. Oni so se ustavili in jo povprašali, kateri veter je božji. Deklica ni nič pomišljala, nego prijazno rekla: „Vsi vetri so božji, Jug pa še najbolj, zato, ker tako lepo piha“. Vetri posebno pa Jug, bili so s tem odgovorom zadovoljni in so tako toplo pihali, da se je ves sneg stopil, v gozdu so pa lepo rdeče jagode zrasle. Vesela jih je nabrala deklica polno košarico. Vender ko jih je prinesla domov, ni bila mačeha ž njimi zadovoljna, češ, da jih je pre-

malo prinesla. Poslala je zatorej še enkrat svojo pravo hčerko v gozd po jagode. Tudi ta je srečala vetre. Vetri so jo povprašali, kateri veter je božji. Ona jim je pa jezno odgovorila: „Vsi vetri so vražji. Burja pa še najbolj.“ Vetri so se razsrdili, jo prijeli in jo tako pretepli in izprepihali, da je na pol živa prišla domov. Doma jo je mačeha milovala, svojo pastorko pa kregala in tepla, češ, da je ona kriva, da so njeno mило kčerko vetri tako pretepli. Da se jej osveti, poslala jo je z vrečo pepela v vražji mlin, misleč, da jo bodejo tamkaj vragovi raztrgali, ker bode ž njimi plesala. Žalostna je odšla siro-tica v vražji mlin, ali ni hotela z vragovi plesati, čeravno so jo zelo nagovarjali. Vragovi so jej zato nasuli v vrečo mesto pepela bele pšenične moke. Vender mačeha ni bila niti sedaj zadovoljna, češ, da je preveč črno moko prinesla. „Bodeš videla, kakšno moko bode prinesla moja hči!“ dejala ji je oholo in poslala svojo hčer s polno vrečo pšenice v mlin. Ko je prišla v vražji mlin, počela je tako z vragovi plesati, da se je vsa obtolkla, domov pa je mesto bele moke prinesla pepela.

Hudobna mačeha ni niti sedaj mirovala. Vsred zime je poslala svojo pastorko s kravo na pašo. Jokaje je gonilo dekletce kravo po snegu, zagnalo jo v grmovje. Tu je počela krava preživati in kedar je izpreživala bila je tako sita, da jo je komaj prignala domov. Tudi sedaj ni bila hudobna mačeha ž njo zadovoljna. Poslala je svojo hčer na pašo. Toda ta ni umela pasti, nego je tolkla kravo, krava se je počela viškati (štrkati); a hudobna deklica si je vse noge obtolkla, ko je za kravo tekala. Od sedaj je vedno pastorka pasla kravo.

Nekega dne ogovorila je krava dobro deklico, rekoč: „Dolgo časa me že tako marljivo in skrbno paseš, za to te bodem jaz nagradila. Jutri bodejo mene zaklali, tebe in pa hčer tvoje mačeha bodejo poslali k reki mojih črev prat. Ti vzemi „vamppečesto gobanjce“ (del želodca: „prebiralnik ali deveti gobec“). V njih bodeš našla malo škatljico, v kateri je shranjeno mnogo oblek. Katera obleka se ti bode bolj ugajala, ono pa obleci. Kedar se bodeš hotela sleči, reci samo: „M e g l i c a p r e d

mano, meglica za mamó' in postala bodež nevidljiva.“

Vse se je tako zgodilo, kakor je krava govorila. Drugi dan so zaklali kravo, pastorka je prala vampe-čestogobanjce in v njih našla malo škatljico, katero je shranila pod neki kamen. Kedar je šla k maši, pregovorila je besede: „meglica pred mano, meglica za mano“, postala je nevidljiva, oblekla si srebrno ali pa zlato obleko in tako nakitena odšla k maši. Po maši odšla je zopet h kamenu, preoblekla se, odšla domov in nihče ni znal, da je ona krasna princezinja v cerkvi siromašna pastorka.

Pripetilo se je, da je čez one kraje potoval mlad kraljevič. Šel je v nedeljo v cerkev k sv. maši. Tu je zapazil prekrasno princezinjo v zlati obleki. Čim dlje jo je gledal, tem bolj se mu je priljubila. Ko je minula maša, stopil je brzo za njo, da bi videl, na katero stran bode odšla, da bi znal kam naj bi šel snubit. Ali nekoliko korakov od cerkve, zginila je naenkrat prekrasna princezinja. Dve nedelji dogodilo se je ravno tako kraljeviču. Tretjo nedeljo pa je stopil

precej za princezinjo iz cerkve in ji na zlat čevljič pristal (stopil na njega), ona se je pa brzo zmuznila, zginila, a čevljič je pa kraljevič pobral in ga po celi deželi vsem deklicam pomerjal, vendar nobeni ni bil prav. Naposled je prišel tudi do hiše, kjer je stanovala hudobna mačeha s svojo grdo hčerjo in pa dobro pastorko. Dobro vedoč, kako je pastorka lepa in pa boječ se, da ne bi bil čevljič njej prav, skrila je pastorko pod korito, a svoji hčeri je pa prste na nogah odsekala, ker je imela zelo velike noge. Kraljevič je pomeril čevljič grdi hčeri, kateri je bil prav, ker ji je mati prste odsekala. Vender se ni dolgo veselila hudobna mačeha. Petelin je zletel na korito, pod katerim je ležala lepa pastorka in zapel: „Kukuriki, lepa deklica pod koritom leži!“ Kraljevičev služabnik, ki je to slišal, je brzo preobrnil korito. Hitro so pomerili čevljiček lepi deklici, kateri je bil čisto prav. Kraljevič je pa še tisti dan napravil svatbo, jaz sem tudi tam bil, vse videl, dobro jedel in pil, pa mi je še sedaj jezik moker.

O vragu in treh ubogih sestrah.

Zivela sta siromašna mož in žena in imela sta tri lepe hčerke. Ker so bile revne, ni jih hotel nobeden omožiti. Nekoč je prišel bogat mlad gospod, bil je sam vrag, in zaprosil najstarejšo hčerko. Stariši so privolili kmalu, ker je imel dosti denarja. On jo je kmalu po poroki odpeljal, nobeden ni znal kam, v svoj grad na sredi velikega gozda. Tu ji je dal vse ključe od vseh sob, vendar ji je zapovedal, da ne sme nikdar v neko sobo stopiti, ker jo bode on zelo zato kaznoval. Na glavo ji je dal lep venček, katerega je morala vedno nositi. Odšel je on po poslu z doma. Dolgo časa se je premagovala njegova nevesta, da ne bi šla gledat v prepovedano sobo, nazadnje jo je pa vendarle premagala ženskam prirojena radovednost. Odprla je vrata, ali glej grozote —

v tej sobi je bil pekel. Videla je, kako so se ljudje na različnih pekli in mučili. Ogenj je švigal na vse strani. Hitro je zaprla zopet vrata, ali prismočila si je lase in venček na glavi. Ko je prišel vrag domov, ji je jezno govoril: „Nesrečnica, prelomila si mojo zapoved. Sedaj se bodeš za nagrado tudi ti pekla in cvrla v tej sobi.“ In zgrabil jo je in vrgel v pekel.

Kmalu za tem se je oblekel malo drugače in odšel po srednjo sestro. Tudi ta je njegovo zapoved prelomila, zato je tudi njo vrgel v pekel.

Preoblekel se je tudi v tretje in odšel po najmlajšo sestro. Ta je bila najpogumnejša in najpametnejša. Tudi njej je dal vse ključe. Ko je on po poslu odšel, odložila je ona iz glave venček in zavila glavo v debelo rjuho in pogledala v pekel. Tu je videla svoji sestri. Obečala jima je, da ji bode rešila. Brzo je zaklenila zopet pekel in se nakitila pa pričakovala svojega soproga, ko da se ni nič dogodilo. Lepo jo je pohvalil, ko je videl, da njegove prepovedi ni prelomila in jo je od onega časa

še bolj ljubil. Vse ji je prinesel, kar je ona sama hotela. Ona se je pa med tem dogovorila s starim kruljavim vragom, kateri je pri njenem možu služil, kako bode sebe in svoji sestri rešila. Prosila je svojega moža, da ji dopusti, da kaj svojemu očetu za god pošlje. Z veseljem ji je vse to dopustil. Ona je vzela koš, zavezala je v njega svojo starejšo sestro in pa mnogo denarjev in ga po starem kruljevem vragu svojemu očetu poslala. Na ta način je poslala tudi svojo mlajšo sestro. Nazadnje je pa še sama sebe v koš zavezala, stari vrag jo je pa domov odnesel. Vrag se je sicer neizmerno jezil in klel, ko je to zvedel in starega vruga dobro naklestil, ali stariši teh deklic so postali bogati in one so se vse dobro vdale. Še celo jaz sem bil na svatbah vseh treh in sem ga dobro pil, tako da mi je še zdaj jezik moker.

Čevljar Škrjanec.

Nekdaj je živel prebrisan čevljar. Pisal se se je Škrjanec, in po pravici: pel je vedno, zmiraj je bil dobre volje, dasi dostikrat ni imel česa prigrizniti. Ker pa je zaslišal, da so v jutrovih deželah židje zlato škrinjo zaveze zagrebli v puščavi, bi jo srčno rad našel in izkopal. Napravi se torej na pot, gre vedno proti vzhodu in pride v deveto deželo. Denarja ni vzel nič seboj na pot — ker ga nič imel ni — moral je tedaj beračiti. V velikem mestu pa pride v kraljev grad in pove, da je najučenejši v svoji deželi in gre zaradi tega v jutrove kraje iskat zakopanih zakladov.

„Dobro došel,“ reče kralj, „če si tako učen, moraš tudi tatove ločiti od pravičnih?“

„Poslušaj tedaj! Imel sem zlat prstan, ki je imel kameno oko, svetlo ko beli dan; ta je več vreden, ko vse drugo moje zlato,

pa vkradli so mi ga ničvredneži, a ne vem, kateri.“

Čevljar veli, naj mu dajo posebno izbo, tinte in papirja, in če mu dobro postrežejo, bodo najkasneje v treh dneh zvedeli od njega, kdo-li je tat.

Prstan pa so vkradli trije kraljevi strežaji. — Škrjanec začne nekaj čečkati, pa ker je le slabo pisal, razlije tinto po papirju, razmeče vse po sobi ter hodi sem in tje, kot bi bil globoko zamišljen. Ko mu strežaj prinese večerjo, si zmisli, da je en dan že preč — in zavpije: „Hoj! enega že imam!“ Sluga se vstraši in tiho odlazi.

Drugi dan mu ni hotel več prvi strežaj jesti nositi. Ko mu drugi prinese večerjo in prižge luč, reče čevljar: „Oj, imam že dva!“ — Mislil je namreč dva dni.

Tretji dan pa prinese tretji strežnik večerjo. — „Aha!“ zareži se Škrjanec, „imam že vse tri — kaj bo pa zdaj!“ Sluga se grozno vstraši, ker sta mu tudi njegova tatinska tovariša povedala, da je ju učejak ročno spoznal. Obeča mu za vsakega

izmed njih po sto goldinarjev, ako jih ne izda, ker bi drugače vsi izgubili glave.

„No, naj vam bo,“ pravi čevljar, „ker sem jaz ročno spoznal, kaki ptiči ste, vas ne zatožim, ako se poboljšate in nikdar več ne kradete.“

Kralj pa je imel majhnega belega psa; čevljar vkaže strežajem, naj mu tega psa vjamejo in prinesejo. Ko to store, dene v vsedeno mast prstan, vrže mast s prstanom vred psu, ki je požrl vse vkup.

Pomirjeni gredo sluge v stran, Škrjanec pa pozove kralja in vse njegove ministre ter veli: „Kralj, vi imate belega psička, in v njegovem trebuhu je dragoceni prstan!“ — Kmalu so ubili psa ter prinesli prstan pred kralja.

Kralj sam ni znal, kako bi nadaril tako učeno glavo; torej mu reče: „Ako mi dovedeš živega roparja Harambašo pred mene, pa ti rad dam polovico kraljestva; ta ropar mi je pred več leti vkradel edino hčer in nihče ne ve, ali je še živa ali ne.“

Kaj si je hotel; pobral je kopita iznenaden Škrjanec in ves poparjen in klavrn

odlazel iz mesta, kér nihče ni vedel, kje biva Harambaša, in če bi ravno bil kdo vedel, ga ni upal ovaditi.

Hodil je že dolgo po deželi in tu pa tam za njim pozvedoval. Slednjič še je v veliki šumi (gozdu) zašel — in šele zvečer v mraku je našel sredi loga lep gradič.

Gre v njega — pa ne najde nikjer ne žive duše — dasi so bile v vseh sobah velike mize pogrnene in polne dišečih jedi.

Vsede torej za mizo in pridno sega v skledo — kar pride zalo dekle v sobo in ga vpraša, kako je zašel tu noter v roparski grad Harambašin. On ji vse pove od konca in kraja, dekle pa mu razodene, da je ravno ona hči tistega kralja in mora zdaj biti roparska kuharica, ter bi že zdavnaj zbežala, pa ni vedela kod in kam. — Da bi ga nihče ne našel, povezne dekle na njega kotel, v katerem je bila kuhala meso.

Roparji pridejo domov in ž njimi prišli psi zavohajo Škrjanca.

Harambaša, srdit ropar z dolgimi mustači, se zadere nad dekletom: „Kaj si tega berača tukaj prikrila? Za kazen boš ga še

nocoj živega ravno v tem kotlu skuhala — in on si mora sam nanositi vode!“

Kaj je hotel? Šel je po vodo na dvor in je prinesel parkrat, ona se je pa bridko jokala. Ker je bil Škrjanec vender prebrisane glave, reče ji, naj gre hitro ž njim na dvor. Tam je bil videl več snopov slame in ročno prisloni dva na vodnjak, ter enemu dene svoj klobuk na vrh, drugemu pa priveže njeno ruto — potem pa se oba po prstih splazita iz dvora.

Roparji so videli tista snopa, pa ker se je že precej stemnilo, so mislili, da se ona dva tam jočeta ali tolažita in šele ko se navečerjajo, gredo na dvor, ter zapazijo sleparijo.

Ona dva sta med tem že daleč odbežala in sta ravno prihitela do široke reke, ko zaslišita od daleč roparje kleti in za seboj teči, pa vgledal še njiju ni nobeden.

Ker je v vodi rastlo trstje, odreže Škrjanec hitro dve cevi in oba stopita do pasa v vodo. Ko pridejo roparji blizo, podurneta se oba pod vodo, dihala sta namreč skož

omenjene cevi. — Roparji njiju niso našli, ter so zopet odhiteli.

Srečno sta prebredla vodo in tudi na zdravem dospela v kraljevo mesto, kjer je oče na prvi pogled spoznal svojo hčer.

Da bi se skazal hvaležnega, obljubi kralj Škrjancu svojo hčer za ženo; pa prej se ne bi smela poročiti, dok ne bi roparja živega spravil pred kralja.

Kraljična je večkrat pravila, da je imel Harambaša nekje daleč brata, ki se je zval Patoglav — in ta je bil ravno taka roparska glava.

Škrjanec si je to dobro zapomnil, vzel dvanajst hitrih jezdecev seboj, ter se napotil proti Harambašinemu gradu.

Ko že prijašejo blizo gradu, poskrijejo svoje konje in gredo peš pred Harambašo.

Škrjanec stopi ponižno predenj, se mu nakloni in reče: „Gospod Harambaša! zaslišite žalostni glas, da leži Vaš brat, gospod Patoglav, na smrtni postelji. Rad bi počival v hrastovi rakvi in nas je torej poslal k Vam, da mu izberete najdebelejši hrast v svojem logu.“

Harambaša se močno ustraši, a vender gre z več roparji v gozd in zaznamna lepo drevo, katero so omenjeni dvanajsteri junaki začeli podirati.

Hitro so ga imeli na tleh in drugi dan je bila že rakev za silo zdolbljena in tudi pokrov že narejen.

Harambaša je prišel sam gledat, koliko so že natesali in se začudil, da so že gotovi, a Škarjanec mu klavrno reče: „V naglici smo pozabili vzeti Vašemu bratu mero za rakev — zdaj pa ne vemo, kako bomo brez vse mere“

„Eh, pa naj bo,“ potolaži ga Harambaša, „moj brat je ravno tako velik, kakor jaz; se pa jaz vležem v rakev, da vidite, je li predolga, ali kako.“

Komaj se ropar vleže, že so primaknili krov in ga zabili s čavljji na rakev, ročno so zasedli konje in z rakvijo oddirjali proti domu. — Da se ropar ne bi zadušil, so že prej navrtali pokrov.

Ko so roparji seznali, kaj se je zgodilo z glavarjem, so se vsi poparjeni razšli in cela okolica je imela zopet mir. V kraljevem

mestu pa so Harambašo obesili na glavnem trgu.

Kralj bi še vendar le rad odlašal s poroko. Zatorej pozove Škrjanca in mu veli: „Zaprl te bom v posebno izbo, kjer bo v prikriti kletki ptič; ako si res tako prebrisan, da zaslužiš mojo hčer, boš tudi mogel v treh dneh uganiti, kaki ptič bo notri.“

Kralj pa je imel v kletki škrjančka.

Pretekla sta že dva dni a Škrjanec še nič ni slišal ptiča peti, kako bi ga torej spoznal; videl ga pa tudi ni, ker je bila kletka v nekaki omari skrita.

Tretji dan je bil ves pobit; začne torej sam seboj govoriti: „Kaj bo, kaj bo s teboj, ubogi Škrjanec? Tretji dan si že zaprt, ne diši ti ne jesti, ne piti — oj!“

Kralj je ravno pri vratih poslušal in začul te besede. — „Je že uganil — že vé, da imam škrjančka v kletki. Alo! na gostovanje!“

Koj drugi dan bila je poroka — in tri dni potem so Škrjanca kronali za novega kralja v deveti deželi.

O vražji volni.

Imel je bogat grof edino hčer. Prišlo je že mnogo snubačev, a grof hčere ni hotel nobenemu dati. Hranil je že sedem let veliko miš, naposled jo zakolje in ji sleče kožo. Njegov hlapec pa je vse to videl in si dobro zapomnil. Ko so torej prišli snubači, kaže jim grof omenjeno kožo in je vpraša, katera žival nosi tako obleko, a nobeden mu ne odgovori po godu.

„Nobeden, kateri ne ugane, kake živali je ta koža, ne dobi moje hčere za ženo!“ Tako je rekel grof vsakemu snubačev in vsak je žalosten odišel. Na to stopi hlapec h grofu rekoč: „Pokažite, morda uganem jaz!“

„Bedak, kaj bi ti uganil! Prišlo je mnogo učenih gospodov in nobeden ni uganil; bodeš morebit uganil ti? No poskusi le!“

„To obleko je nosila miš, pravim jaz!“ Grof obledi, hlapec je uganil. Nekaj časa še pomišlja, potem pa reče:

„Uganil si, a to še ni dosti! Ako hočeš dobiti mojo hčer, pojdi in prinesi mi pet centov vražje volne. Če jo dobiš, pridi nazaj, če pa ne, ostani in bodi si kjer koli!“

Hlapec je šel, akoravno je vedel, da gospod krivično ravna, ker ne izpolni danega obeta; šel je iskat vražje volne po širokem svetu.

Hodil je ves božji dan ter povpraševal po poti v pekel, a zvedel ni ničesar. Ob mraku je prišel v neko vas in prosil pri prvi hiši prenočišča. Dovolili so mu dobri ljudje, da sme položiti trudno glavo za mizo na klop. Pri večerji pa so ga povpraševali, kam da gre in povedal jim je vse od konca do kraja.

„No, če greš v pekel po vražjo volno, vprašaj tudi tam, kaj nam je storiti, da bo zopet cvetela naša ovenela jablan, ki je prej rodila takšna jabelka, katera so celo vmi-
rajočega zvrabile (ozdravile), ako jih je le pokusil. Ko boš se vračal iz pekla, nam povej in mi te bomo dobro plačali!“ —
Hlapec se je sladko naspal in se drugi dan napotil dalje, zahvalivši se dobrim ljudem.

Hodil je ves božji dan, povpraševal je po poti v pekel, a zvedel ni ničesar. Ob mraku prišel je v neko vas in prosil pri prvi hiši prenočišča. Dovolili so mu dobri ljudje, da sme prespati na klopi za mizo. Pri večerji pa so ga povpraševali, kam da gre in povedal jim je vse od konca do kraja.

„No, če greš v pekel po vražjo volno, vprašaj tudi tam, kaj nam je storiti, da bode v našem usahlem studenci, ki je imel poprej živo vodo, zopet začela izvirati. Ko se boš vračal, nam povej in mi te bomo dobro plačali!“

Hlapec se je sladko naspal in se drugi dan napotil dalje, zahvalivši se dobrim ljudem za prenočišče.

Hodil je ves božji dan, povpraševal je po poti v pekel, a zvedel ni ničesar. Ob mraku je prišel v neko vas in prosil pri prvi hiši prenočišča. Dovolili so mu, da sme spati pri njih; pri večerji pa so ga povpraševali, kam da gre in povedal jim je vse od konca do kraja.

„No, če greš v pekel po vražjo volno, vprašaj tudi tam, kaj je storiti oni ženi, ki

je prej čisto gladko govorila, zdaj pa že sedem let besedice več ne spregovori, da bode zopet spregovorila. Ko prideš nazaj, nam povej in mi te bomo dobro plačali.“ — Drugi dan se je hlapec zahvalil za prenočišče ter odpotoval dalje.

Hodil je ves božji dan, povpraševal je po poti v pekel, a zvedel ni ničesar. Ob mraku je prišel do reke, čez katero je nosila neka duša že sedem let ljudi. Tožila je hudo in hrepenela po rešitvi. Tudi njega je prenesla in mu naročila, da naj vpraša v peklu, kaj ji je storiti, da bo rešena. Hlapec ji je obečal in odišel je dalje.

Ob mraku je prišel do neke hiše in prosil je ženo, ki mu je prišla naproti, prenočišča. Žena pa mu odgovori: „Tukaj ti ni bivanja; mi smo vražji, služimo vragu in jaz sem njegova dekla.“

„Dobro, da sem vendar končno našel ta kraj!“ vskliknil je hlapec in povedal je vražji dekli vse, kar se mu je pripetilo na poti.

„Dobro došel!“ reče na to vragova dekla, „morebiti še mene rešiš. Drevi bom

odtrgala vragu pet centov volne; vprašala ga bom, kaj je storiti onim ljudem, da dobi vsak svoje in naslednje ga vprašam, kaj je storiti meni, da se rešim ž njegove sužnosti. Ti pa vlezi pod njegovo postelj, tam te ne zasači in poslušaj dobro!“

Kar sta sklenila, sta tudi storila. Pozno po noči je prišel vrag od svojih poslov in vlegel k počitku. Ni še ležal dolgo, kar mu dekla odtrga prvi cent volne in jo spusti pod postelj.

„Kaj pa ti je, da me draplješ?“ vpraša vrag.

„Nekaj se mi je sanjalo. Kaj praviš, kaj?“

„Kaj pa jaz vem, povej!“

„Sanjalo se mi je, da sem bila prosta, da ti nisem več služila. Ali niso to neumne sanje, ni-li to nemogoče?“

„Lahko se zgodi še vse, a pusti me zdaj spati, truden sem že!“

Ko je vrag zaspal v drugič, odtrgala mu je dekla drugi cent volne in jo spustila pod postelj.

„Kaj mi vendar nocoj ne daš miru! Tako sem že truden! Kaj ti je?“

„Sanjalo se mi je, da nosi neka duša že sedem let čez reko ljudi v tvojo deželo; sanjalo se mi je, kako vzdihuje noč in dan po rešitvi. Kdaj bode ta duša rešena?“

„Takrat, ko bode pustila človeka, vračajočega se iz pekla, sredi vode. A zdaj me pusti spati!“

Vrag je zaspal tretjič in dekla mu je tretjikrat odtrgala cent volne.

„Kaj me vender nocoj draplješ, kaj ti je?“

„Sanjalo se mi je, da je nekje dva dni daleč odtod, majhna kočica, v kateri stanuje že sedem let mutasta žena. Kaj je storiti tej ženi, da bi zopet spregovorila?“

„Naj odkoplje rešnje telo izpod praga, katero je pokopala pred sedmimi leti in zopet bode spregovorila. A zdaj me pusti spati!“

Četrtrič je vrag zaspal in dekla mu je odtrgala četrti cent volne.

„Kaj me vender draplješ nocoj, kaj ti je?“

„Sanjalo se mi je, da imajo tri dni odtod studenec, v katerem je prej izviral živa

voda, zdaj pa je vsahnil popolnoma. Kaj jim je storiti, da bode zopet tekla voda?“

„Pred sedmimi leti je padlo v tisti studenec nekemu zidarju zlato kladivo. Če bi ljudje vedeli, izkopali bi zlato kladivo in imeli bi zopet prejšnji vrelec!“

Vrag je petič zaspal in dekla mu je odtrgala peti cent volne.

„Kaj me vender draplješ nocoj, kaj ti je?“ zarjovel je vrag, da se je stresla zemlja.

„Sanjalo se mi je, da imajo štiri dni od tod jablan, ki je nosila zdravilno sadje, a že sedmo leto več ne cvete. Ljudje zelo tožijo in dali bi mnogo denarja, ako bi jablan zopet pognala cvetove in rodila zdravilen sad. Kaj jim je storiti?“

„Ko bi ljudje vedeli, da leži pod njihovo jablano velikanska kača, katera grize korenje, odkopali bi jablan, ubili kačo in drevo bi pognalo cvetove in rodilo bi zopet zdravilno sadje. — Vidiš, ko se bode vse to zgodilo: ko bo rešena ona duša, ki prenaša ljudi čez reko; ko bode spregovorila mutasta žena; ko bode v studenci zopet izvirala živa voda; ko bode jablan zopet ro-

dila zdravilen sad; takrat bodeš ti rešena moje sužnosti! Zdaj me pa pusti v miru, zdaj veš dosti!“

Vrag je zaspal in dekla ga je pustila spati do ranega jutra. Ko se je prikazala zlata zora, takrat je vstal in šel je zopet po svojih opravilih. Tudi hlapec je zlezl izpod postelje z vražjo volno ter se zahvalil veseli dekli. Ta mu da tri svinjske mehurje in mu naroči, naj pove duši, da ga pusti ležati sredi vode. Z mehurji bode čisto lahko priplaval do brega. Hlapec se je poslovil obetaje, da bode vse natančno izvršil. Ko je prišel do reke, povedal je duši o njeni rešitvi. Nesla ga je po reki in pustila ga je sredi vode. Bila je rešena. Hlapec pa je preplaval reko in potoval dalje.

Ko se je storil mrak, prišel je do koč, kjer je stanovala mutasta žena. Povedal je ljudem, kaj jim je storiti. Odkopali so sveto hostijo, šli po duhovna in ta je prenesel v sijajni procesiji rešnje telo v cerkev. Žena je zdaj spregovorila in hlapec je dobil za plačo mnogo zlata.

Vesel je potoval dalje in prišel ob mraku v vas, kjer so imeli imenovani studenec. Povedal je ljudem kako in kaj. Izsušili so studenec in našli zlato kladivo. Voda je začela zopet izvirati in hlapec je dobil razven zlatega kladiva še mnogo zlata za plačo.

Vesel je potoval dalje in prišel ob mraku v vas, kjer so imeli omenjeno jablan. Odkopali so drevo in našli na korenji velikansko kačo. Ubili so jo in jablan je zopet pognala cvetove. Hlapca pa so dobro plačali.

Potoval je vesel proti domu in ko se je storil mrak, došel je do hišnih vrat. Grof ga je že od daleč zagledal in skril se mu je v omaro, ki je stala v sobi, rekoč:

„Recite mu, da še zdaj ne bomo obhajali ženitovanja, ker mene ni doma!“

Hlapec je vstopil v sobo in težke nošnje utrujen vrgel denar in vražjo volno na omaro, da si odpočije; a omara se je zdrobila na kosce in denar je pomečkal hudobnega grofa.

Še isti dan se je pričelo ženitovanje, na katero je prišla v posebno začudenje hlapčevo vražja dekla.

Pripovedovala je gostom, kako je služila vragu, kako jo je hlapec rešil in kako sta prekanila vruga.

„Na enkrat“ — dejala je — „ko si ti dogotovil vse, bila sem zunaj vražjega kraljestva, bila sem pri oni hiši, kjer je prej ležala mutasta žena. Potovala sem dalje ter prišla do studenca, v katerem že sedem let ni izvirala voda a zdaj zopet izvira; prišla sem do jablane, ki sedem let ni rodila, a zdaj zopet rodi. Povsod so se ljudje zaradi velikega veselja gostili in tebe hvalili. Tudi jaz se ti zahvaljujem.“

Tako je končala vražja dekla; ženin jo je iz hvaležnosti pridržal pri hiši in vsem se je dobro godilo.

Zlato solnce, zlata uzda in zlato sedlo.

Živela sta v neki vasi mož in žena. Bila sta zelo bogata. Ali vse njijno bogastvo ni ju moglo razveseliti, ker nista imela nobenega otroka.

Pride pa v njijino hišo neki berač ter ženo vpraša, zakaj je tako žalostna. Ona mu pove, berač pa ji reče, da bo v kratkem dobila otroka; mora ga imenovati Jakoba, a ko bo dečku sedem let, prišel bom po njega. Ko je to izgovoril, je odišel.

Kmaló se je izpolnilo, kar je obečal berač. Žena res dobi zalega sinčka, ter ga da krstiti za Jakoba.

Ko preteče sedmo leto, pride berač nazaj. Žena otroka skrije v klet, beraču pa reče, da je umrl. Starec ji odgovori, da deček ni umrl, nego da je v kleti skrit, naj ga le hitro pripelje. Ko žena vidi, da ni

drugače in da mora otroka dati beraču, gre v klet in ga pripelje. Ko se deček od svojih poslovi, prime ga berač za roko in še tisti dan prideta do neke krčme, ki je bila štiristo milj daleč od Jakobovega doma.

Tu se deček seznanil s sedemletno krčmarjevo hčerko, pa si obljubita, da se ne bosta nikdar ločila. Ali v jutro zapove berač dečku, da mora vstati, ker bodeta zopet dalje potovala. Jakob se poslovil od deklice, ona pa mu da v spomin zlato solnce.

Kmaloprideta do starčevega doma. Starec zapelja Jakoba na vrt, kateri je bil poln najlepših cvetlic, pa mu prepove, da za Boga ne sme nobene vtrgati, sicer bi ga hudo kaznil.

Dečku se pa ena cvetličica jako dopade in že jo meni vtrgati, kar vse druge rožice zavpijejo: „Jakob, vtrgaj mene, vtrgaj mene!“ Ko to zasliši stari čarovnik, pride na vrt, pa ubogega dečka tako pretepe, da je bil ves črn. Zdaj ga zapelja na drugi vrt, kateri je bil poln lepega sadja, ali tudi tukaj mu prepove, trgati sadje. — Tu hoče Jakob vtrgati hruško, pa ga zopet izdajo druge in

berač ga dobro namlati. Starec ga potem odpelje v konjski hlev, kjer bi moral snažiti dva konja in belo kobilico. Tri dni je opravljal to delo. Tretji dan se obrne kobilica k njemu in mu veli: „Jakob! hitro skoči v sobo, vzemi zlato solnce, zlato uzdo in zlato sedlo, pa me obsedlaj in obuzdaj, vzemi si pa tudi krtači in krpo, s katerimi snažiš konje. Ko bodeš to storil, vrzi klobuk raz glave, pa jo pomoči v lužo na dvorišču, ali si jo dobro zavij s robcem, da ne bode nobenega lasu videti.“

Jakob vse to hitro stori in zajaše kobilico. Tako je bežala, da so iskre izpod nje švigale. Ko se že precej oddaljita, reče mu, naj se ozre in ji pove, kaj bode videl. On se ozre in vidi svojega gospodarja dirjati za njima. Kobilica mu veli, da naj hitro eno krtačo vrže predenj, se ozre in ji pove, kaj bode videl. Jakob to stori pa vidi za seboj samo skalovje in bregove.

Za nekoliko časa reče mu zopet, naj se ozre. Deček se ozre in vidi starega že tako blizo, da bi nju mogel zgrabiti. Kobilica mu dé, da naj še drugo krtačo

vrže predenj, a ko se ozre, vidi za seboj same gozde.

Čez nekaj časa se zopet ozre in zapazi starega čarovnika že čisto za seboj. Ko to pove kobilici, mu reče: „Vrzi hitro krpo predenj, s katero si snažil konje, se ozri in mi povej, kaj boš videl.“ Deček tako stori in ji naznani, da vidi samo vodo. Kobilica odgovori, da zdaj ni več nevarnosti.

Prišla sta na velik travnik. Na travniku je stala debela vrba, a ta vrba je bila votla. Kobilica mu veli, naj jo priveže za vrbo in trikrat seže v votlino in pogleda, kaj bode izvlekel.

Deček jo vboga ter izvleče prvič bakreno obleko, drugič srebrno, a tretjič zlato obleko. Nato se obleče, a obleka pristala mu je jako dobro. Potem se sleče in obleko skrbno spravi v votlo vrbo.

S travnika se je videl v daljavi lep in velik grad. Kobilica pravi Jakobu, da je to grad nekega cesarja, naj gre tje, tam bo dobil službo, ali ne sme na njo pozabiti, ker ni kobila, nego tista krčmarjeva hči, kateri je obečal, da jo ne bode nikdar za-

pustil. Ko bode dobil službo, naj pride večkrat kaj k njej pogledat.

Ko je deček prišel v grad in prosil službe, mu je vsakdo odgovoril, da ne potrebujejo nobenega hlapca. Cesarjeva hči ga zapazi stati na dvorišču, in ker se ji na prvi pogled jako dopade, pokliče svojo dekle in ji zapove, mladeniča pozvati. Ko ga dekla privede, vpraša ga cesaričina, kaj bi rad. Jakob ji pove, da bi rad služil, pa ne more dobiti službe. Nato ga cesaričina vzame za vrtnarja. Deček se ji zahvali in odide na vrt, kjer je marljivo okopaval in zalival cvetlice, tako, da je bil njegov vrt zmeraj lepši, kakor oni starega vrtnarja.

Cesaričina bi se bila rada omožila. Zategadelj napove veliko gostijo in povabi mnogo kraljičev in knezov; svojima vrtnarjema pa naroči narediti lepe šopke, da bi krasili mizo. Jakob napravi jako lep in velik šopek in ga poveže z enim svojih zlatih lasi, ker njegovi lasje so postali od onega časa zlati, ko je glavo pomočil v lužo. — Cesaričina pregleda šopke in najde, da je

šopek mladega vrtnarja povezan z zlatim lasom. Pokliče tedaj Jakoba k sêbi in ga vpraša, kdo mu je dal zlati las. On pa ji odgovori, da to ni zlati las, nego samo zlata nit. Ali cesaričina se ue da pregovoriti, nego pové svojim gostom, da se tako dolgo ne bo možila, dokler se ne najde kraljevič z zlatimi lasmi.

Snubači se zaradi tega jako razsrdé in cesarju napovedo boj. Pripeljal je vsaki veliko vojsko. Cesar je bil v veliki zadregi. Jakobu se cesar zasmili in premišljevaje, kako bi ga rešil, odide na travnik, mogoče bi mu povedala kobilica, kako naj bi mu pomagal. Kobilica mu reče, naj jo osedla z zlatim sedlom in obuzda z zlato uzdo, sam pa se naj obleče v bakreno obleko. Kolkorkrat bode s svojim mečem udaril ob zemljo, toliko polkov vojakov bode imel; naj si pa tudi razčeše svoje zlate lase.

Jakob tako napravi, mahne nekolikrat z mečem ob zemljo, pa je imel precej dovolj vojakov okoli sebe; s tem odjezdi proti cesarjevemu gradu. —

Ko ga sovražniki zagledajo, precej zbeže.

Že od daleč cesaričina zapazi Jakoba, in vsa vesela naznani očetu, da je to tisti kraljevič, kateri je vrtnarju dal zlati las. Ko pa mladenič prijezdi blizo, zahvali se mu za pomoč ter ga prosi za moža. Mladenič pa ji odgovori, da mora hitro iti na svoj dom, ker se boji, da ne bi sovražniki napadli njegove zemlje.

Ko pride zopet na travnik, mahne z mečem navskriž, in precej so izginili vsi vojaki. Potem se preobleče, razsedla kobilico ter odide v cesarski vrt.

Ker je cesarična mislila, da bo gotovo prišel tudi kraljevič z zlatimi lasmi, je napravila drugo gostijo. Ali pričakovanega kraljeviča ni bilo. — Zgodilo se je, kakor prvi-krat. Jakob je zopet odišel na travnik, se oblekel v srebrno obleko in vse sovražnike zapodil v beg.

Tudi tretjokrat ni cesaričina nobenega izmed snubačev vzela za moža, ker ni bilo princa z zlatimi lasmi. Ko so snubači zopet napadli cesarja, odišel je Jakob na travnik, oblekel si zlato obleko in precej, ko se je prikazal na bojnem polju, pobegli so vsi sovražniki.

Sedaj pa se Jakob v zlati obleki napoti v grad. Ko ga cesaričina zagleda, hiti mu z velikim veseljem nasproti, in ga kakor svojega moža pelje v grad, kjer sta se poročila. Po poroki ji reče, da gre malo pogledat na polje, pa odide na travnik k svoji kobilici.

Zagledavši kobilica Jakoba, prosi ga žalostna, naj segne v vrbino votlino po srebrno sabljo, pa ji naj odreže glavo, ker bodeta drugače obadva pogubljena. Dolgo se je branil, ko ga je pa tretjič zaprosila, odsekal ji je vendar glavo. Iz njene glave pa je izletel lep beli golobček naravnost proti nebesom.

Jakob je ves objokan prišel domu in ko ga je žena vprašala, zakaj je tako žalosten, ji je razodel vse svoje življenje; cesaričina ga je potolažila, pa sta še dolgo srečno in veselo živela.

Kristus boter.

Blizo starodavne Indijske dežele je gospo-
doval imeniten kralj. Imel je ženo z zlato
zvezdo na čelu. Čislal jo je tako, da ji je
večkrat rekel, da se po njeni smrti z no-
beno žensko več ne oženi, razven, če bi
tudi imela zlato zvezdo na čelu.

Bog je hotel, da je kraljica v kratkem
umrla in kralj je ostal sam. Druge rodbine
ni imel, kakor edino hčer Zlatko, katera je
tudi imela na čelu zlato zvezdo.

Dolgo časa se je žalostil kralj za ženo,
slednjič pa se mu vrinejo misli na ženitev.
Iskal je dolgo po svoji in po tujih deželah
slične žene, a ni je našel nikjer. Pride mu
na um, da tudi njegova hči ima (na čelu)
zlato zvezdo, in zatorej jo počne nagovar-
jati, da bi ga vzela za moža. Zlatka pa mu
reče: „Rajše pretrpim vse, tudi smrt, ka-

kor bi privolila v to ženitev, to se ne sme zgoditi!“—

Razjarjen oče ukaže precej ji pri laktu odsekati roki ter jo stira iz svoje dežele. Rada je prenesla vse muke, ker znala je, da trpi po krivici. Preprosila se je skoz tuje kraje ter prišla v deželo Indijo. Ondu je bil pred kraljevim gradom studenec, in okoli njega je hodila več časa, ker je bila žejna, in nikogar ni bilo blizo, da bi ji dal vode. — Indijski mladi kralj je gledal ravno skoz okno; obrnil se je k materi ter rekel: „Večkrat ste me nagovarjali, naj se oženim, a nisem našel prave ženske; zdaj pa hodi ena okoli studenca — to bi hotel vzeti za ženo, dasiravno nima rok.“

Modra mati odgovori sinu: „Z nobeno te nisem silila, niti ti je branila, a prej ko vzameš to, premisli dobro! — Kdo vé, za voljo kake pregrehe so ji odsekali roke, Pa če jo vzameš, ne smeš je nikdar črtiti.“

Sin pozove tuje dekle v grad in ga vpraša, od kod je in kako je postala tako nesrečna. Jokaje mu razodene Zlatka svojo nesrečo. Princ ne pomišlja dolgo, ampak se

kmalo zaroči s poštenim dekletom. Na njeno ugovarjanje, da nima rok, ji reče, da jih ne potrebuje, saj bo imela dovolj dvorjank, katere ji bodo stregle.

V kratkem so imeli sijajno gostovanje ter se veselili iz celega srca. —

Bila sta že kaki dve leti zaročena, kar je kralj moral nekemu prijatelju pomagat v boj. Doma se mu je narodil v tem času prelep sinek. Radi bi ga dali krstiti, a znali niso, kako ime bi mu izbrali. Pošljejo tedaj hlapca Tokaja s pismom h kralju. Pojdoč pride hlapec v grad kraljičinega očeta. Ta mu reče: „Brž ko ne si ogleduh, moram te zapreti“.

Tokaja se izgovarja, da je indijskega kralja sél ter mu tudi pokaže pismo. Kralj mu veli, da mu mora pismo izročiti, ter mu da jesti in piti. Náto razpečati pismo, ter spozna, da je njegova hči žena indijskega kralja. Prvo pismo sežge, pa napiše drugo: „Doma se ti je porodil otrok, a ni podoben ne psetu, ne mačku — kaj naj naredimo ž njim?“ —

Hlapec odide s tem pismom h kralju, kateri se močno prestraši ter odpiše: „Naj je otrok kakoršen koli, mene mora dočakati.“ Ker je Tokaja pri zlobnem kralju prvikrat dobil vina, šel je tudi v drugo k njemu. Tudi zdaj mora oddati pismo. — Kraljičin oče ga prečita, pa napiše drugo: „Privežite dete materi na prsi ter jo stirajte iz gradu; ko pridem domov, ne sme ne ona, ne dete več biti v moji deželi!“

Ko kraljeva mati tako grozno pismo prebere, ne more več zdržati solz. Nesrečna kraljica jo popraša, zakaj joka. Ko vse zažve, sili sama, da ji dete privežejo na prsi ter odide žalostna iz grada. Pótoma pride na široko ledino, kjer je curel bister vrelec. Tu bi rada napojila žejno dete in ga previla. — Prišla sta po tistem potu tudi Kristus in sveti Peter. Ta gospoda zaprosi nesrečna žena pomoči. Onadva ji dete razvijeta ter z vodo okrepčata njo in otroka. Slednjič velí Kristus: „Žena, meni se zdi, da ni še tvoje dete krščeno; ti, Peter, ga lahko krstiš, jaz pa mu bom boter!“ Nato dasta detetu ime Ivko, gospod pa reče: „Za

dar dam temu detetu, da se mu od petnajstega leta vse izide, za kar bo prosil v božjem imenu. Ko bo toliko star, mu to naznani. Do tega časa pa boš gospodinja v krčmi, katero najdeš ne daleč od tod — a ne jemlji od nikogar plače za postrežbo.“ Zlatka ju še prosi, naj ji dete privežeta na prsi, Kristus pa ji reče: „Le vzemi ga sama v roké!“ Ona se obotavlja, Zveličar ji velí vdrugo, naj dete vzdigne. Na njegovo besedo prime dete in zadobi v tem trenutku zopet cele roke. Ogleda se za gospodoma, da bi se njima zahvalila, — a že sta izginila.

S hvaležnim srcem gre Zlatka dalje in najde snažno krčmo, kjer ostane za gospodinjo. Če je kateri gost prašal za dolg, rekla mu je: „Jutri lahko plačaš, danes ti ni treba.“ V zadovoljnosti je preživela tam več let.

Neko spomlad se pripelje njen mož sam tja ter zahteva večerjo in postelj. Ivko je zrastel ta čas krepek deček. Ko kralj zaspi, zleze mu roka s postelje. Zlatka pa velí sinu: „Idi, pa tiho očetu roko položi

na postelj!“ — „Ali so to moj oče?“
 vpraša neverjetno deček in vzdigne kraljevo roko zopet na postelj. Čez pol ure zbudi se kralj in dé krčmarici: „Sanjal sem prijetne sanje, pa kaj, ker se ne bodo nikoli uresničile. Zdelo se mi je v sanjah, da ste rekla sinu, naj meni, svojemu očetu vzdigne roko na postelj. Je to resnica, ali so samo sanje, tega ne znam.“

Zlatka mu odvrne, da je na svetu vse mogoče, na kar ji pravi on: „Ni mogoče, da bi bila vi moja žena, katero že skoro petnajst let iščem; ona ni imela rok, katere vi imate, a imela je na čelu zlato zvezdo, katera vam manjka.“

Ko nesrečna kraljica spozna, da se ji ni nič bati od svojega moža, razodene mu celo svoje življenje ter dostavi, kako je dobila roké in postala krčmarica. Slednjič še si odveže beli robec raz čela, in zlata zvezda je zalesnola kralju v oči.

Drugi dan je vzel kralj svojo ženo seboj domov; ona pa je rekla: „Naj v božjem imenu ta krčma zopet izgine“, in vsa oko-

lica se je spremenila v puščavo, kaka je bila prej. —

Kralj je poslal že naprej glas, da je našel svojo ženo ter zapovedal, naj vse lepo za njo pripravijo. Čez nekaj dni začnejo poizvedovati, kako je vendar bilo mogoče, da je vsak dobil drugačno pismo, kakor so si pisali. Vprašajo hlapca Tokaja, kateri tudi obstane, da je dvakrat bil pri onem srditem kralju ter mu obakrat izročil pismo. Znali so, da je bil to kraljičin oče ter si lahko razložili, zakaj je zamenil pisma. Tokaja pa je ves poparjen lazil po gradu, misleč, da bodo ga zdaj in zdaj beriči zavlekli v najtemnejšo ječo. Ali temu bi ne bilo tako, ker kralj je že sprva spoznal, da je največ bil kriv le njegov zanikarni tast. —

Nekoč sta se kralj in njegova žena v sobi pogovarjala o svojem sinu Ivku, in ker je Tokaja ravno šel mimo otrznjenih vrat, je postal ter slišal, da je Zlatka rekla: „Vse sem ti že povedala, le tega še ne, kakov dar je dobil najin Ivko: ko bo star petnajst let, izpolnila se mu bo vsaka poštena želja.

Hlapec gre brž iskat kraljeviča, in ko ga najde, mu reče: „Oj, Ivko, rêci, naj bi midva bila tri sto milj odtod ravno v takem gradu, kakor je ta.“

Kraljevič se obotavlja, rekoč, da bi za-
stonj želel take reči, slednjič pa le reče —
in bila sta v trenutku v drugem takem
gradu, ki se za las ni razločil od očetovega.
Ničvredni hlapec še s tem ni bil zadovoljen.
Želel je sam imeti tako moč, kakor kraljič.
Če bi pojedel dečkovo srce, mislil je, bi
zadobil enako moč. Velel je tedaj Ivku:
„Rêci, naj bi bila hči ruskega cesarja pri
nama.“ Deček komaj izgovori, in že stoji
dekle pred njima. Tej reče Tokaja na
skrivnem: „Jaz odidem na lov, ti pa ta
čas ubij s tem nožem kraljiča; če ti ne
boš njega, bom pa jaz tebe!“ Nató ji da
oster nož ter odide na lov.

Dekle se prestraši, pa vse pove Ivku.
Kraljič zakolje jagnje in ž njegovo krvjo
poškropi izbina tla. Kmalo potem pride hla-
pec domu ter razgledavši krvava tla vese-
lja zavpije: „Vender že mrtev! zdaj bom
pa jaz gospodaril, da bo kaj!“ Kraljič je bil

skrit pod posteljo, zdaj pa naglo vstane rekoč: „Dozdaj še nisem mrtev, bom še jaz malo pogospodaril, ti pa bodi tačas malo pes!“ Potem še pristavi: „Da bi izginol ta grad, dekile postalo tako malo, da bi ga lahko odnesel v žepu in bi jaz pri svojem očetu prišel v službo!“

Kakor je želel, tako se mu je tudi zgodilo. Oče ga je vzel za kravarja. Tu je želel Ivko, da bi vsa goved bila tako lepa, da je do tedaj še niso imeli. Ko kralj izve, kako lepo živino ima novi kravar, postavi ga za konjarja. Tudi konji so se zboljšali neznano. Slednjič poprosi mladenič, da bi ga vzeli za kuharja. Spolnili so mu željo. Ko ga zavoljo dobre skuhe kralj nekdej jako pohvali, dé mu mladenič: „Če bi povabili ruskega cesarja na obed, napravil bi še vse boljše.“

Povabil je tedaj njegov oče ruskega cesarja in mnogo druge gospode na obed. Gospodje ne morejo kuharja prehvaliti in želijo, da bi prišel k mizi. Branil se je, a končno je vendar moral ubogati. Čez nekaj časa začnejo si gospodje pripovedovati

zgodbe. Ivkov oče pové, kako se je znebil žene ter jo je slednjič zopet našel, in kako mu je izginil edini sin. Nato se pritoži še povabljen cesar, da se mu je izgubila ljuba hčerka. —

Kuhar odide iz sobe, pa reče: „Da bi kraljevna postala taka, kakoršna je bila prej!“ —

V sobo je prignal mladi kuhar zalo dekle, katero je ruski cesar na mah spoznal za svojo hčer. Kuhar jim je moral povedati celo svojo povest, na zadnje se je spremenil tudi on v kraljeviča, kakoršen je bil prej in pozval malega psa ter rekel: „Bodi, kar si bil prej!“ in prepaden Tokaja je stokal pred gospodo. Niso mu pomagale ne prošnje, ne solze — pred gradom so ga raztrgali štirje voli.

Kraljevič Ivko se je oženil kmalu potem z rusko kraljevno, katera ga je s svojo odkritosrčnostjo rešila smrti.

O zlatem ptiču.

O hudi bolezní obljubi bogat grof Bogu na čast sezidati lepo cerkev, če bo ozdravel.

Ozdravel je naskorem ter postavil krásno cerkev. Pa prej bi se ne smela v nji obhajati božja služba, dokler bi ne imel svetega ptiča, kateri ima zlato perje. Pa kje bi bil ta ptič, tega ni znal nihče v tistem kraju. —

Poslal je torej grof svoje tri sinove ga iskat ter jim je dal dosti denarjev na pot. —

Na križupotju obesijo na drevo tri vence; kateri bi našel svetega ptiča, imel bi vedno svež venec, ostalih dveh bila bi pa suha. Ondu se razidejo — a v bližnji krčmi sestaneta se starejša brata zopet. Tam pijeta tako dolgo, da zapravita ves denar. Bila sta prisiljena samo za hrano opravljati najtežja dela. Eden je vlačil vaškemu kovaču

meh, drugi pa je šel z drvarji na planine drv sekati. Najmlajši pa je našel v neki samoti na pol podrto kočo; tu je živel stara ženica, katera ga podučila, kod ima iti. —

Rekla mu je: „Tisti ptič je na Turškem v podrti cerkvi. Ko prideš v cerkev, vsedel ti bo na levo ramo, ti pa ga primi z desno roko, drugače ga ne dobiš, pa podvizaj se iz cerkve, sicer je tvoja smrt.“

Mladenič gre v divje turške dežele ter najde razrušeno cerkev. Tu je letal zlati ptič od altarja do altarja ter lepše pel, ko najmilejša godba. Ptič mu zleti na ramo, mladenič pa ga hitro prime in odhiti iz cerkve.

Skočil je ravno prek cerkvenega praga, kar se zruši vsa cerkev z zvonikom vred, grofič pa vesel odhiti proti domu.

Ondu, kjer je prej stala na pol podrta kočica, stal je zdaj lep grad, v njem pa so bivale tri princesinje, katere so grofiču povedale, da jih je rešil zakletbe. Vzel je vse tri seboj. —

Medpótoma je tudi zazvedel o nesreči svojih bratov, dal ju poiskati ter ju je spre-

jel, kakor kralja, ne pa, kakor sta si zaslužila. Djal jima je, da si smeta izbrati žene izmed onih princesinj, sam je pa volil najmlajšo. Brata, ki sta bila od kraja vesela, postala sta s časom jako čemerna. Ko pridejo do križpotja, kjer so obesili vence, bil je venec najmlajšega brata še lep cvetoč in zelen, njijna sta se pa popolnoma posušila.

Vozna cesta peljala je zdaj okolo dolgega griča, prek katerega je držala bližnja peška pot. Bratje izvolijo si peško pot, v tem, ko se princesinje in vozovi odpeljejo po veliki cesti. —

Brata na samem planeta nad najmlajšega, izkopljeta mu oči, ter mu vzameta zlatega ptiča. Ko prideta do vozov, rečeta, da je brata grozna zver raztrgala in požrla. Žalost je bila velika, ko sta raztrosila grozno vest. Zlati ptič ni nič več prepeval in je klavrno letal v novi kletki od stene do stene.

Oslepljen grofič pa je v tem onemogel ležal na samotnem griči. Kar priletita dva vrana in eden pravi drugemu: „Če bo ta-le

prišel do bližnjega vrelca in se umil, še spregleda; drugače bo najina pečenka.“

Mladenič to slišati, lazi po vseh štirih dalje, pa pride do studenca. Tam si zmije oči in zopet postane gledajoč. Kmalu potem gre v tisti kraj, kjer je gospodoval njegov oče, ter stopi pri nekem čevljarju za pomagača.

V nedeljo ga vpraša čevljar, če pojde k maši. Grofič se izgovarja, da nima obleke ter ostane doma. Pozneje pa le gre v cerkev. Ko je prestopil cerkveni prag, zapel je sveti ptič prvič, odkar so ga bili spustili v cerkev, ter pel, dokler je bil mladenič v cerkvi.

Doma mu reče mojster, da mu je lahko žal, ker ni šel v cerkev, bi vsaj slišal peti zlatega ptiča.

Drugo nedeljo se zgodi ravno tako. Tretjo nedeljo je postavil grof k vratom stražo, da bi spoznal za koga voljo ptič vender zapoje.

Tudi tokrat je prišel grofič najnazadnje, ptič je zapel, stražar pa si dobro zapomnil, kje je mladenič pokleknil. Ko je vstal, ter stopil skozi vrata, vtihnil je obenem zlati ptič.

Stražar stopi za njim, prime ga za ramo, pa mu veli: „Zdaj moraš z menoj, ker grof hoče vedeti, zakaj zlati ptič ravno za tebe voljo poje“.

Grof na mah spozna svojega najmlajšega sina, katerega je že več časa objokoval kakor mrtvega.

Sin mu razodene nečloveško dejanje svojih bratov, obenem pa tudi prosi milosti za njijino pregreho.

„Naj se sama sodita“, reče slednjič grof sinu, kateri se je moral do drugega dne skriti.

Zvečer zbere grof sodnike, ter je vpraša kako bi kaznovali tistega, kateri bi svojega brata sam oslepil ter ga zapustil v smrtni nevarnosti. Vsak sodnik je izrekel grozno obsodbo, najgroznejšo pa sta izrekla grofova sinova sama, ker sta menila, da je kdo drugi storil kaj takega.

Rekla sta namreč: „Tak hudodelnik ni boljšega vreden, da bi ga vtaknili v sod, ki bi bil od znotraj ves nabit ostrih britev in žrebljev.“

Kmalu potem se je oženil najmlajši sin z lepo princesinjo, starejša pa sta pretrpela grozno smrt katero sta želela drugim; spustili so ju v takem sodu z najvišjega hriba v dolino, da sta se razsekala na drobne kosce.

Zdravilno sadje.

Vladal je v davnih časih cesar, ki je na stara leta oslepnol. Sanjalo se mu je, da ga zvrtači le sadje peklenškega ograda.

Ker še nikdar ni slišal o tem vrtu, pozove vse učenjake svoje dežele — a nobeden ni znal, kje je. Poslal je torej svoja starejša sina po svetu iskat zdravila. Vzela sta sicer mnogo zlata in srebra seboj, pa zapravila sta vse — celo obleko sta zastavila v krčmi; potem nista mogla dalje po svetu, pred očeta pa taka nista smela.

V tem je šel še najmlajši od doma. Jezdil je neprenehoma svojo pot dalje, pa v nekem lesu mu je zmanjka, on zajde in skoraj bi moral gladu umreti. Pride pa do sivega puščavnika, katerega vpraša za peklenški vrt.

Starček mu odvrne, da je že sto let tu, a o tem vrtu še besedice ni slišal, pa ga pošlje k svojemu, dan hoda oddaljenemu bratu.

Ta je bil še starejši, bil je že dve sto let zmiraj v svojem kraju — pa še tudi nič takega ni slišal.

Starec mladenča pošlje k najstarejšemu bratu, ki je bil tudi dan hoda dalje in že tristo let ondi.

Ta mu reče: „Mladenič, težko delo imaš opraviti, mi trije bratje smo ga hoteli dovršiti, pa radi ga prepustimo tebi. Poslušaj tedaj: Ta dežela, ki leži pred teboj, je zakleta in mi smo jo hoteli rešiti. Okoli nje teče deroča voda — in ako te le brata brodarja, ki vozita za pokoro prek reke, v dobrem času spravita na ono stran, in če se le dobro obneseš, rešil boš deželo, peklenški vrt bo tudi najbrž v tej deželi.“

Kraljevič jaše dalje in dospe do reke, kjer ga brodarja prepeljeta, ter mu rečeta: „Pol ure hoda daleč najdeš ‚lisičji grad‘“.

Sobe, pohištvo in vse imajo, ko drugi ljudje — le telesa so lisičjega. Imajo pa postelje bele, črne in lisičje barve —, ti pa le smeš v lisičji postelji spati, sicer se spremeniš v lisjaka, kakor vsi tvoji predniki.“

Mladenič se odpoti in prijezdi v zakleti grad, kjer se močno začudi, ko ga vse lisice po človečje nagovorijo in mu z jedjo in pijačo postrežejo. Zvečer pa se vleže v lisičjo postelj, da si je bila slabejša od ostalih.

Drugo jutro mu lisice rečejo: „Za pol dni hoda prideš do volčjega grada. Ondi tudi ne smeš v drugi postelji spati, kakor v volčji. Morebiti tam zveš o peklenškem vrtu.“

V volčjem gradu so mu tudi prav lepo postregli, a za peklenški vrt še niso znali. Ostal je tedaj čez noč pri njih in se naspal v volčji postelji.

Volcje ga pošlejo v sovinji grad, ki je bil tudi pol dni hoda dalje. Tudi tam bi ne smet v drugi postelji spati, ko le v sovji.

Sove ga pogostijo in prenočijo.

Drugi dan mu prva med njimi naznani o znamenitem vrtu to-le: „Peklenški ograd je zaprt z dvanajsterimi železnimi vrati; ko udari ura eno, odprejo se prva vrata za trenotek potem se hitro započijo: ko udari dve, odprejo se druga in ostanejo toliko časa odprta, da ura odbije dve.

Nobeden človek ne more v vrt, razven, kedar ura bije, ter ne sme delj časa v njem ostati, ko eno uro; kateri se zamudi, je zgubljen. — Ko vdari ura enajst, stopi skoz enajsta vrata noter a ne mudi se predolgo, da dvanajste ure ne zamudiš ter ne zgrešiš v naglici pravih vrat.“

Kraljevič čaka pri enajstih vratih in ko se odprejo skoči hitro noter, zaznamna si dvanajsta in gre dalje.

Tu je zorelo neznano lepo sadje, kojega brž nekaj vtakne v žep. Potem gre dalje in najde v sredi cvetočega vrta lep gradič. V njem pa je spala pri zlati mizi prelepa deklica s zlatimi lasmi.

Kraljevič stopi bliže, a ne upa je zbuditi. Napiše hitro pisemce, da je tega in tega cesarja sin, privzdigne malo mizico in skrije listič pod njeno nogo, prelomi še brzo svoj zlati prstan in dene polovico k pisemcu, potem pa odide.

Napolnil je vse žepe s žlahtnim ovočjem, potem pa skrbno čakal pri zaznamovanih vratih.

Ko ura začne biti dvanajst, odprejo se vrata, ter ostanejo odprta — kraljevič hitro skoči ven, a ko je grajska ura odbila, ostala so vsa vrata odprta —, grad in začarana dežela bila je rešena.

Veselje je pred njim in za njim, on pa ročno odhiti proti domu.

Potoma pride do sovinjega grada — a, kako čudo —, mesto otožnih sov najde le v svilo oblečene zale gospode in krasne gospe, ki ga z neizrekljivim veseljem sprejmejo in pogostijo, ko svojega kralja.

Več dni se mora pri njih gostiti, slednjič pa vendar le vzame slovo — domisli se namreč, kako težko ga slepi oče pričakuje.

Gospoda sovinjega grada mu je dala tri voze zlata, koliko pa drugih dragocenosti.

Ko pride v volčji grad, najde i tam vse polno gospode, katero je rešil. Ti so ga ravno tako dolgo časa gostili in mu skazovali vso mogočo čast. Ko je odhajal, dali so mu tri voze zlata v dar.

Tudi v lisičjem gradu je našel samo veselje. Tu so mu ravno tako postregli, ko v onih gradeh, ter mu dali tri kola zlata.

Prišel je do brodarjev, ki sta ga tudi z neznanim veseljem pričakovala —, njega sta zadnjega prepeljala —, potem pa šla odrešena, kamor njiju je vleklo srce.

V domačih deželah je pozvedoval za brata, a zvedel ni nič.

Pride v veliko mesto, kjer so ravno namenili obesiti dva tolovaja, katera je kraljevič na mah spoznal za svoja brata.

Hitro gre k sodnikom, pove jim, kdo je in nje vpraša za koliko denarjev bi spustili ona hudodelnika. Gospodje odsvetujejo sinu svojega cesarja na vso moč, naj ne odkupije tolovajev, a slednjič si premislijo, ter mu rečejo, da le tedaj odkupi tolovaja, če na nja nasiplje toliko zlata, da bosta v njem od pet pa do temena.

Kraljevič sesiplje za oba brata šest voz zlata — in ni se mu smililo, da ju je le rešil.

Peljejo se dalje; starejša brata pa se tiho dogovorita, kako sramoto njima zna brat doma pripraviti, če razodene, kako ju je našel, ker tudi onadva sta kraljeviča na prvi hip spoznala.

Zategadelj se ga skleneta rešiti . . . ga umoriti.

Dospevši v gosto šumo, planeta nadenj in ga zmlatita, da na pol mrtev obleži. Pobereta mu čudovito sadje, ter se odpeljata ž njegovimi zakladi domov.

Stari cesar ozdravi takoj po zavžitku omenjenega sadja in vsled tega pozabi najmlajšega sina, o katerem mu starejša ničesar nista hotela povedati.

Neki gospod pa prijaše do pol mrtvega kraljeviča, zmije mu rane, mu je obveže in ga odvede seboj.

Ozdravel je kmalu in ostal pri svojem rešitelju za hlapca.

Preteklo je nekaj let in starejša brata sta mislila, da je obležal brat mrtev, ter je od vseh pozabljen.

Nekega dne se pa pripelje tuja kraljičina, in vpraša kralja, kateri kraljevič je bil v peklenškem gradu, ter od ondod odnesel zdravilno sadje.

Starejši sin reče brž, da je bil on tisti.

Kraljičina zahteva, naj pokaže kako znamenje, ali konči pove, kako je ondi; ta pa

je v enomer glodal: da je strašno lepo in prijetno ondi, drugega pa nič ni znal. Ko mu kraljičina slednjič odvrne, da on gotovo ni bil v zakleti deželi, stopi srednji brat pred njo, in zagotavlja, da je on bil tam.

Ker pa tudi ta ni mogel ničesar dokazati s svojim govorom, reče tujka i njemu, da ni bil nikoli v zakleti deželi.

Zazvedel je tudi najmlajši brat o tuji kraljicini. Šel je torej v cesarjev grad in ji pokazal polovico zlatega prstena.

Ona zakliče vesela: „Ta-le je bil, ki je rešil mene in celo mojo deželo!“

Ko stari cesar to sliši, ga spozna, ter se močno razveseli.

Kraljevič se zdaj oženi z zlatolaso kraljicino in odide v njeno deželo.

Okrutna brata sta se pa skrila od doma, ter šla na boj, kjer sta v kratkem zgubila življenje.

Stari cesar slišati o hudobnem počinjnanju starejših sinov, se ni mnogo žalostil za njima, temuč je rekel: „V jamo pade, kdor jo drugemu koplje.“

Volc ujet.

Lisica sreča volka in ga nagovori: „Stric moj, kaj se držite tako žalostno?“

„Kaj me vprašaš!“ odvrne klavrno volk, „saj mi ne moreš pomagati, jaz vem za pečenko, pa do nje ne morem!“

Gresta, ter prideta pred debelo dupljasto drevo, v katero se je bil zatekel kozel. — Lisica potrka po skorji in zazove: „Kdo je notri, hodi ven!“

Kozel pa ne gre, ampak se odreže: „Jaz sem jarec, kozoderec, vsega sela poglavar, roge imam kakor vol, razkosam te, ko repo, hitim (vržem) te, da jekneš.“

Oba se grožnje zbojita in odlazita. Nalletela sta na ježa, ki ju vpraša, odkod tako hitro prideta.“

„Oj, jaz sem počasen, pa si predrznem prej pečenko izvleči, ko vidva!“

Gredo vsi pred drevo in jež pokliče: „kdo je notri, pridi ven!“

Kozel odgovarja: „Jaz sem jarec“ i. t. d., ter ne gre iz skrivališča. Jež pa se vrže v klopko, pa se zataklja v dupljo. Kozel se tega preplaši in jo vdere ven, kjer sta ga volk in lisica začapnola in ga nesla v stran. Ko jež prifini, sta onadva že pohrustala kozla in volk zasmehljivo pokaže ježu črevesa, ki so njima bile ostale, rekši: „tisto je tvoj delež.“ — Jež vidi, da sam proti takim hrustom ne opravi ničesar. Reče tedaj da morata pred sodnika, ki bi njima dognal pravdo.

Jež je znal, kje je lovec nastavil past in zapelje drugi dan zgodaj volka tja. Past pa je bila s peskom posuta in nevidna. Jež kaže volku: „Glej, tukaj notri spi sodec,“ ter rahlo s tačico po pesku pogladi, govoreč: „Vstanite, vstanite gospod sodec!“ — pa nič.

Ko še malo čakata je volku predolgo trajalo; reče torej ježu:

„Čakaj, grem ti jaz tvojega sodca buditi!“ Reče in udari s taco po nastavljeni pasti, ki se sproži in ga za taco ujame.

Hudo je stokal volk — pa zastonj.

Stran grede, se mu jež nasmeje in

reče: „Pomni, — kako boš drugikrat gospodo budil!“

O čudodelnem vrelcu.

Živel je siromašen oče, ki je imel tri sine. Ker se ne morejo več doma preživiti, pošlje je služiti. Predno odidejo, zabiči starejšima, naj posebno na mlajšega pazita; za tega je bilo starcu najbolj milo, da je moral v tuje roke. Na pot jim da tri skorce zadnjega ovsenjaka.

Ko v senci na poti počivljejo, zaspi najmlajši brat; ona dva pa, ki sta ga vedno na skrivnem črtila, vzameta mu kruh in ga pojesta. Ko se zbudi in svojega kruha išče, smejeta se mu škodoželjno in mu zabavljata, da je v spanju nevedoma kruh pojedel.

Gredo dalje, in mlajši gladu omaguje. Prosi brata malo kruha, a ne dasta mu nič. Ker sta ga že z davna črtila zavoljo lepše postave posebno pa zaradi bistrih oči, reče eden: „Če nama daš eno oko, dobiš kruha!“ Mlajši brez obotavljanja privoli. Čez nekaj

časa prosi v novo kruha, in zopet mu reče starejši: „Oddaj še drugo oko, pa ti ga dam!“ Za majhen košček mu ga mladenič odda. Ko pa prosi v tretje, zakričita nad njim, naj molči, ker še z lastnimi očmi po svetu ne gleda. Vržeta ga na tla, iztakneta mu obe očesi, ter ga zapustita.

Gladen in pol mrtev grozne bolečine tava mladenič dalje, pa pade v nek vrelec. Splazi zopet ven, napije se vode in si začne kri z lica in oči zmivati. Na enkrat se mu zazdi, da zopet nekoliko vidi; hitro si še nekolikokrat oči zmoči in v istini postane gledajoč — dà — dobil je še bolj čiste oči, ko jih je imel prej.

S to vodo si napolni čutaro in gre dalje. Najprej se zaleti vanj bučela; bila je slepa. Pomoči jo trikrat, in bučela dobi v novo pogled, ter mu reče: „Ko boš v sili, le pokliči me; z vsemi tovarišicami ti hočem pomoči.“ Gre nekaj dalje, pa najde na poti slepo miš; tudi njo ozdravi. Skoz šumo idoč pa naleti na oslepljenega volka in tudi tega ozdravi. Ta se mu zahvali kakor bučela in miš in zbeži v hosto.

Mladenič stopi pri nekem gospodu v službo. Po naključbi sta služila tudi njegova brata tam. Ker je imel gospod lepo hčer, in je ta posebno najmlajšega brata obrajtala, črtila sta ga še huje.

Gospod je imel neznano dosti snopja, katero so morali ljudje mlatiti. Starejša brata, pa gresta h gospodu in rečeta: „Najin brat zna tako skrivnost, da je vse snopje eno noč zmlačeno, če le hoče.“

Gospod ga pozove pred se in mu reče: „Če zmlatiš vse snopje, dobiš zraven mertéka*) še sto goldinarjev, drugače pa te stiram!“

Žalosten gre mladenič na škedenj, pa se joče, da bo zgubil zaradi bratov svojo dobro službo. Pride miška in ga vpraša, zakaj je tako otožen. Ko ji pove svojo nezgodo, pozove miška vse svoje znanke, da jih je bilo vse črno. Te so luščile klasje tako hitro, da so do jutra vse zluščile. Mladenič je dobil mnogo žita in sto goldinarjev.

Drugi dan gresta brata h gospodu in rečeta: „Najin brat zna v eni noči tak grad iz voska narediti, kakor je vaš.“

*) mlačevske plače.

Gospod ga pozove in reče: „Če mi narediš do jutra tak grad iz voska kot je moj, dobiš za plačo sto goldinarjev — in če pa zgubiš službo!“

Jako klavrn gre ta iz grada, kar ga najde bučela, ki jo je bil zvrčil, in mu obeča pomoči. Pozvala je vse bučele, in te so naredile čez noč na dvorišču tako lep gradič, da se ga zarana gospod kar nagle dati ni mogel in je vesel dal mladenču obečano plačo.

V tretje gresta jalna brata h gospodu in rečeta: „Brat zna toliko volkov pozvati, kolikor jih le hoče.“

Gospod mu tedaj reče: „Če do jutra pozoveš toliko volkov, da jih bo dvorišče polno, dobiš sto goldinarjev, drugače te pa stiram!“

Prestrašen odide v hosto, najde tam zvrčenega volka in mu potoži svojo silo.

Volk odbeži in zbere toliko svojih tovarišev, da jih je bilo daleč krog gradu vse črno. Nihče ni smel iz gradu — le jalna brata se predrzno vržeta nanje — a v trenutku so ju raztrgali.

Ko grof to vidi, se teh zveri tako prestraši, da obeča svojo hčer mladenču za ženo, če zopet odpravi vso zverad. Mladenič je poslal volke v les nazaj in s tem pridobil ženo in grad, v katerem je dolgo in veselo živel.

Kako dijak postane papež.

V davnem času imel je bogat kmet edinega sina, ki je bil jako bistre glave. Učitelj povabi kmeta k sebi, ter mu prigovarja, naj pošlje sina v mestne šole, ker bi lahko postal še imeniten gospod. — Le nerad ga zapelje oče v daljno mesto, kjer ga izroči učenim menihom. Za leto dni pride deček iz mesta domov, in oče ga vpraša, kaj se je ta čas naučil.

„Prav mnogo koristnih reči,“ odgovori sin, „najimenitnejše pa je, da razumem, kaj ptiči pojejo.“

Kmet nevoljen reče: „To ni nič prida — večji hasek bo, če ostaneš doma.“

Drugi učenci so bili že v šolah, tega pa oče nikakor ni pustil z domi. Pisali so tedaj menihi očetu, naj sine pošlje v šolo, ker bi bila škoda, da bi bistroumen deček ostal doma. — Oče ga tedaj v drugo zapelje v šolo.

Prihodnje leto vpraša kmet sina, kaj se je letos naučil. Sin odvrne: „Naučil sem se zraven drugih reči tudi, da razumem, kaj psi lajajo.“ Oče še nevolnejši, sklene sina obdržati pri kmetijstvu.

Tretje leto komaj menihi preprosijo kmeta, da še eno leto sina odpošlje v šole. Ko mu pa sin tretje leto naznani, da se je naučil kaj vegajo žabe, sklene kmet trdno, sina obdržati doma. Zastonj so prihodnjega leta pisali menihi kmetu — ni jim poslal sina.

Mladenič je pomagal odslej očetu pri gospodarstvu. — Nekega zimskega večera je moral prebirati pšeno. Na okno priletita dva ptiča in deček preneha s prebiranjem, da sliši kaj ptiča pojeta. Ko odletita, reče oče:

„Povej nama (z materjo) če res razumeš ptiče, kaj sta neki žvrgolela?“

„Skoraj vama ne smem povedati,“ izgovarja se sin, „ker se to, kar sta tička žvrgolela, ne more zgoditi.“

Ker le v sina tiščita, da bi povedal, odgovori ta slednjič: Ptička sta golčala, da bom jaz vajin oče, da boste vi oče vlivali

mi vode na roke, mati mi pa bodo dali obrisačo v roko.“

Kmetica se zavzame nad tem čudom, stari pa ji reče nejevoljen: „Ali si ga slišala, kaj nama grozi ta paglavec, kaj z nam namerja na stare dni? Jaz bi mu moral vodo vlivati — ti pa obrisačo, celo v roke dati! Ne, tega ne smeš in tudi ne boš! Dečko! Ali ne veš, če ne spoštuješ starišev, da ne boš dolgo živel in ti ne bo dobro na zemlji?“

Da bi stari sam spolnil božjo zapoved, gnal je sina drugo jutro seboj v log, tam skopal globoko jamo, ter sina v njo ukopal do brade.

Umrl je tačas v Rimu tedanji papež in imeniten kardinal pelje se skoz isti log v sveto mesto k papeževemu pogrebu. Stopi malo v senco ter šeta med drevjem, kar zasliši stokanje; stopi bliže, ter najde ukopanega mladeniča. Gospod mu reče: „Če po nedolžnem trpiš, idi z menoj!“ Rekši, prime ga za teme in ga zvleče iz jame. Odzdaj je ostal mladenič pri imenitnem gospodu. Pripeljejo se v vas, nad katero je stal krasen

grad. Tu so psi jako lajali in tulili. Mladenič poprosi kardinala, naj kočijaž malo ustavi, da bi bolj slišal, kaj psi lajajo.

Za nekaj časa vprasa gospod, kaj je z lajanja zvedel in mladenič odgovori: „Psi lajajo, da v tukajšnji grad pridejo zvečer tolovaji, ljudi bodo vse pomorili, njihovo imetje pa odpeljali seboj.“

„Če ne lažeš,“ odvrne kardinal, „moramo jih svariti, da se pripravijo na napad.“ Peljejo se v grad in vse naznanijo grofu. Grof pošlje mahoma v bližnje mesto po vojake, popotnikom pa naznani, da morajo en dan ostati v gradu.

Kardinalu ta zapoved ni bila po volji, ker se mu je jako mudilo v Rim; taki gospodje morajo namreč voliti novega papeža. — Vojaki so kmalu prijezdili in se poskrili v gradu.

Zvečer so pustili vsa grajska vrata odklenjena, in proti polnoči so prihrumeli tolovaji noter. Vojaki zaklenejo vrata, tolovaje pa potolčejo do zadnjega. Drugega dne hoče grof kardinala bogato nadariti, ta pa reče, da gre vsa hvala učenemu mladenču, ki je

razumel pesje lajanje. Pa tudi mladenič ni hotel nobene plače, češ, da mora bližnjemu tugi brezplačno pomagati.

Peljejo se dalje proti Rimu. V nekem potoku slišijo glasno žabe regljati. Mladenič zaprosi, naj se voz malo ustavi, da bi razumel, kaj imajo žabe med seboj. Čez nekaj časa reče: „Šlo je nekdej dekle od obhajila prek potoka. Na brvi jo je zagnal tako kašel, da ji je padla hostija iz prsi v vodo; žabica jo je požrla in jo ima po božji zapovedi v grlu; šele ko pride sam rimski papež s kelihom tje, bo jo izpustila in položila v kelih.“

Temu se močno začudi učen kardinal.

V Rimu so bili že vsi kardinali zbrani, le tega so še čakali. Tisti čas je dobil pri papeževi volitvi vsak kardinal suho vejico v roko; s temi so šli trikrat okoli oltarja in kateremu je vejica ozelenela, tisti je bil papež. Šli so kardinali trikrat okoli oltarja, pa nobenemu ni ozelenela vejica. Zdaj dajo tudi prosečemu mladeniču, ki je prišel s kardinalom, suho vejico, gredo še trikrat okrog, in ko pridejo tretjokrat nazaj, imel je mladenič

vejico vso zeleno in cvetočo. Le neradi bi ga spoznali stari kardinali za papeža, pozovejo tedaj služabnika, kateri bi naj v cerkev spustil belega goloba. Na katerega bi nedolžni ptič vsedel, ta naj bi bil papež.

Golob zleti trikrat krog po cerkvi, zadnjič pa vsede mladenču na glavo.

„Menda se je golob zmotil,“ rečejo nekateri, ujamejo goloba in ga še dvakrat spustijo v cerkev, no vsakokrat, vsedel je mladenču na glavo. Morali so ga tedaj spoznati za svojega glavarja.

Papeževim staršem se je med tem hudo godilo. Zemlja jim ni hotela več roditi in vsa sreča jim je zginila od hiše. Stari kmet se skesa za svoje pregrehe, ter gre k spovedi — domači mašnik pa mu ne more odvezati grehov in ga tedaj pošlje papežu v Rim.

Ta čas je bil že njegov sin papež, in ker vsakdo papeža imenuje sv. Očeta, rekel je tudi kmet tako. Tu se je spolnilo že prerokovanje ptičev. Papež spozna brž svoje stariše ter jim odpusti grehe. Slednjič še reče očetu, ki ga še ni spoznal, naj mu vlije vode na roke, mati pa naj da obrisačo da se obriše.

Zdaj se njima da spoznati rekoč: „Oče in mati, ali vama je res bilo tako težko, da sta mene, svojega sina, imenovala očeta, in da sta mi postregla pri umivanji?“

Vsa skesana ga prosita odpuščanja, on pa odvrne, da je bila tako božja volja. Odišla sta razveseljena in zadovoljna domov, kjer sta v miru in veselju preživela svoja leta.

Od zaklete kraljičine.

Živel je nekdam ubog deček, ki je imel zraven dobre matere prav hudega očima. Ta ga pošlje svinj past. Dečku se je ta posel najmanj dopadal. Ker očim vedno slabeje ž njim ravna, zakolje nekega dne na paši svinče in odide v šumo.

V gosti hosti zakuri ogenj in speče prase. Ko se nasiti, odpravi se dalje.

Ali v hosti zajde in blodi dolgo po njej. Sredi šume najde častitljivega starčka, katerega povpraša, kam bi se naj obrnil. Tamu dopove, kod ima iti, kod ne, da pride v kraljevo mesto.

„Kralj“, dostavi še starec, „kralj potrebuje vojakov. Zraven še znabiti rešiš zakleto kraljevno, če boš priden in srečen.“

Po dolgem potu dospe mladenič v glavno mesto. Rad ga kralj sprejme med svoje vojake. Ti so bili vsi preplašeni, ker vsako noč je moral eden iti v cerkev stražit k

žerfu kraljičine, pa nobenega še ni bilo nazaj. Še celo kralj se razveseli, ko se ta mladenič prostovoljno zglasi, da hoče iti v cerkev na stražo.

Ko pride zvečer v temno cerkev in se postavi pred žerf, se ga le groza polasti. Vrže puško in sabljo stran, pa hoče zbežati. Za seboj pa sliši glas: „Saj te ne dobi, le idi na prižnico!“

Brž gre tje in se tam skrije. Malo pred dvanajsto uro odpre se žerf, iz njega pride zakleta kraljičina in zavpije:

„Oj, kako mi diši kristjan!“

Mladenič-stražar pa na prižnici še dahni ni upal, in tako vse tiho ostane.

Zdaj počne kraljičina po cerkvi in po zvoniku iskati, kjer so se prej stražarji skrivali. Čez nekaj časa ga ugleda na prižnici in začne proti njemu iti. Že je mislil da je izgubljen — kar počne ura biti polnoči — in kraljičina odide nazaj v rako.

Ko drugo jutro pride stražar v kraljev grad, sprejme ga kralj neizrecno vesel in ga dobro pogosti.

Zvečer postane mladenču še bolj tesno pri srcu; obrne se in hoče zbežati. Zopet pa sliši glas: „Skrij se za lesenega svetnika v oltarji!“

On stori tako. Ko kraljičina pride, se ji ne oglasi; ona pa jame zopet po cerkvi iskati; najprej gre na prižnico, potem na shode in tako po vsej cerkvi. Slednjič ga ugleda. Gre proti njemu. Že stegne roko in seže po njem — v naglici pa le perelega svetnika prime, ki na njo pade. Zdajci pa se zasliši rešilni glas: ura v zvoniku udari namreč dvanajst, in prikazen izgine.

Drugi dan ga še bolj sijajno sprejmo v kraljevem gradu.

A moral je še v tretje na stražo.

„Sedaj je z menoj pri konci,“ misli si, „kako se hočem danes rešiti?“

Že je hotel zbežati, kar začuje glas: „Nocoj se skrij v žagred. V tem ko te ona išče po shodeh, idi in ulezi se v rakev in ne idi ž nje, ako bi te tudi tako milo prosila.“

On stori tako. Kraljičina ga gre iskat na shode. Mladenič se uleže naglo v rakev

in pričakuje tam s tesnim in plašnim srcem polnoči. Kraljevna ga javkaje išče po celej cerkvi — a zastonj.

Zdaj počne ura polnoči biti. Zakleta prihiti do rakve in počne mladeniča z milim glasom prositi, naj gre ven — češ, saj se mu nima nič zgoditi — pa on se niti ne gane. Ko se zgubi slednji don polnočne ure, se kraljevni blede lice spremeni in veselo se ji očesa lesketajo; v znamenje večne hvaležnosti mu poda roko in mu veli vstati, ter se mu lepo zahvali za vse, kar je za njo prebil.

Kmalu potem so obhajali sijajno poroko. Kraljevna je jemala svojega vrlega rešitelja, kateremu je prepustil kralj takoj pol kraljevstva.

Pa v vsej tej sreči mladenič vender ni zabil, kako se mu je nekdanje dni godilo. Vzeme torej dosti denarja s seboj in se napoti domov.

Medpotoma najde veliko krčmo in hoče tam prenočiti. Vsi zaspe, le kralj še sam čuje. Mahoma se vrata odpro in gosta truma črnih roparjev se vsuje na neoborožene spalce.

Kralju se posreči izmuzniti se iz hiše; zunaj pa beži, kar so ga noge nesle, proti domu. Mislil je, da ga bodo roparji preganjali in je tedaj zmenil medpotoma svojo obleko z nekim beračem.

Kako ga je doma očim sprejel, si lahko mislite. Njegove pripovedke nihče ni verjel, ampak vsi so se smejali njemu in njegovi beraški obleki.

Nič mu ni pomagalo, da je postal nekaj starejši — moral je vendar očimu zopet pasti svinje, in zanj so se pričeli znova žalostni dnevi.

Mlada njegova žena je imela mnogo skrbi, ko se tako dolgo ni vrnil. Napravi se tedaj na pot, da poižve, kam je neki izginil. Za spremstvo vzame seboj sto vojakov. Na poti je že zvedela za ono nevarno krčmo. Sklene tedaj ondi prenočiti; prej pa poskrije v hosti pol vojakov.

O polnoči prilomastijo tolovaji, ko prvo-krat.

Na dano znamenje pa se prikažejo skriti vojaki in potolčejo vse roparje; denarje in ostali rop pa jim odvzamejo.

Kraljica gre dalje iskat svojega moža. Po dolgem zvedavanju ga vendar najde. Bil je v veliki revščini. Ker je videla, da je kriv vse te nezgode trdosrčni očim, ga da ostro kaznovati, materi pa da vse roparjem odvzete denarje, da je na stare dni prav lahko živela.

Kraljica pa gre s svojim možem nazaj v glavno mesto, kjer je zopet kraljeval in srečno ter modro vladal svoje ljudstvo.

Darežljivi siromak.

Živel je svoje dni siromak, ki je bil jako radodaren. Imel je tri hlebce kruha. Vsaki dan je prišel k njemu berač, pa mu je prvi dan dal prvi hlebec, drugi dan drugi, a tretji dan pa tretji hlebec kruha. Četrty dan je prišel zopet oni berač k njemu in ga je prosil vbogaime. Siromak mu ni imel nič drugega dati, kakor svojo suktnjo in mu jo je tudi dal. — Berač je bil sam Kristus. — Kristusa je ganola siromakova dobrosrčnost, pa mu zato veli, da si od njega izprosi tri reči, naj si bodo, katere hočejo, pa se mu bodo precej izpolnile.

Siromak ni dolgo premišljal, nego ga je zaprosil: „Dajte mi tako vrečo, da bo notri, komur bom zapovedal, in pa tako kladvo, kateremu bom velel: kladvo, tolci! in bo samo od sebe mlatilo po onem, kdor

bo v vreči.“ Zatem si je izprosil prt, na katerem bi bil precej dober obed, kadar bi ga razgrnil. Jezus mu je dal vse troje in je odišel.

S svojimi darovi se siromak odpravi po svetu. Pride v velikem gozdu do neke hiše in poprosi za prenočišče. Ljudje mu odgovorijo, da ga ne morejo prenočiti, ker pri njih vsako noč straši. Popotnik jim odgovori, da se strahov ne boji celo nič, ter ostane pri njih. Potem si razgrne prt in začne večerjati. Komaj se navečerja, kar pride dvanajst peklenščkov, ki ga hočejo ubiti. „Vseh dvanajst v vrečo, kladvo, pa tolci!“ zavpije siromak. Kladvo razbija in udriha po vreči, hudobe pa cvilijo in prosijo, naj jih izpusti, da mu ne bodo naredile nič hudega. — Ko se naveliča njihovega cviljenja, jih strese iz vreče, a oni precej zbeže proti peklu.

Prigodilo si je pa, da je siromak umrl. Prišel je na nebeška vrata trkat, ali sv. Peter ga ni pustil noter, češ, da je prevelik grešnik. Siromak si je pa mislil: „grem pa

pred pekel, tam imajo dovolj prostora, bodo me že sprejeli.“

Ko so ga peklenščki zagledali, so se ga hudo prestrašili, ter so s tako močjo tiščali vrata, da so jih kremplji predrli. Starec pa je vzel svoje kladvo ter jim kremplje zatolkel v vrata.

Ker v peklu ni nič opravil, napotil se je zopet proti nebesom. Pa zopet ga odganja sv. Peter. Ko je svetnik malo odprl nebeška vrata, zagledal je siromak v kotu svojo suktnjo, katero je podaril Kristusu, pa je naglo skočil noter ter vsel na suktnjo. Vratar ga ni mogel spraviti ven, ker je v enomer trdil, da sedi na svojem.

Svetniki so se smejali pa so ga pustili v nebesih, čeravno jih ni zaslužil. In tako je vender ostal gori.

Trije bratje.

Šli so nekdam trije bratje po svetu iskat službe. Sreča jih zeleno oblečen gospod, bil je hudi duh, ter je vzame v službo. Druzega bi ne imeli nič delati, kot od krčme do krčme hoditi, jesti in piti, a vse to le pod enim pogojem: morali so mu priseči, da nobeden besedice ne izpregovori, razun, kar jim bo velel on sam. — Starejšemu je dovolil besede: „Mi trije“, srednjemu: „Za peneze“ in najmlajšemu: „Tako je“. — Če bi to zapoved le količkaj prelomili, prišli bi ob službo in bili bi še poleg tega kaznovani.

Gospod jim je dal dosti denarjev in hodili so tako več časa po deželi. Slednjič pa pridejo k nepoštenemu krčmarju. Ta je vpraša: „Hočete jesti in piti?“ Starejši veli: „Mi trije!“ srednji reče: „za denarje“, mlajši

pa dostavi: „Tako je!“ Krčmar je koj spoznal, da ti trije ne morejo več govoriti, ko te besedice. V njegovi krčmi pa je takrat spal grozno bogat trgovec. Tega krčmar v noči umori ter mu pobere denarje; drugega dne pa hitro zatoži sumljive tri brate umora.

Sodec jih pozove pred se ter vpraša najstarejšega: „Ali veš, kdo je trgovca umoril?“ Mladenič, dasi prestrašen, reče po gospodovi zapovedi: „Mi trije!“ — Gospod se zasmije rekoč: „Aha, smo že vkup! zdaj pa ti srednji, povej, zakaj ste šli morit trgovca?“ Ta reče: „Za denarje“, drugoga ni smel reči, bilo bi proti njegovi prisegi. Slednjič še praša sodec najmlajšega: „Ali sta tvoja tovariša govorila resnico?“ Ta pa reče: „Tako je!“ in preiskava je bila sklenjena. Obsodili so jih na smrt, krčmarju pa so zapovedali, da mora biti poleg, kadar jih bodo obešali, ker so bili v njegovi krčmi.

Peljali so jih že k vislicam, kar od daleč ugledajo jezdeca, ki je mahal z belo ruto, v znamenje, naj čakajo. Ko prijaše do vislic, spoznali so trije bratje svojega gospoda, hudega duha. Ta jim reče: V hudo skušnjava

sem vas spravil, a ker ste bili mož-beseda in ste mi pomagali, da tega krčmarja — ubijavca prej dobim v pekel, dobite zdaj plačo.“

Dal je vsakemu veliko mošnjo, polno rumenega zlata. Sodniku pa je naznanil, kdo je, in tudi povedal pravega morilca nesrečnega trgovca, potem pa je izginil.

Hitro so vojaki pograbili prestrašenega krčmarja, ki je že mislil, da bo varen užival krivičen denar; obesili so ga na tiste vislice, ki so bile za one tri poštene hlapce pripravljene.

Kakor so bili trije bratje, tako bodi vsakdo zvest dani besedi!

Pojoče drevo.

Bil je kralj, ki je imel edinega sina. Ker se je sam postaral, želi kraljestvo sinu prepustiti. Sin pa še ni bil oženjen in še tedaj ni mogel prevzeti vlade. Gre torej z dvema ministroma po svetu, iskat si pridne žene. Daleč od doma pridejo v velik gozd. Približala se je huda ura in strašno je začelo grmeti in bliskati.

Kraljevič veli enemu ministru, naj spleza na drevo in pogleda, kje je najbližja hiša. Na vršiču ugleda daleč nekje brleti majhno lučico. Gredo proti tisti strani in dospejo do male bajte. Stopijo k oknu in poslušajo tri šivilje; prva pravi: „Kako se pač nam slabo godi: ko že vse okrog spi, moramo me še delati in skrbeti; pri vsem tem jedva toliko prislužimo, da preživimo stariše in sebe. Ko

bi bila le tako srečna, da bi kraljevega kuharja dobila za moža; godilo bi se nam bolje in bila bi zadovoljna.“ — Druga odvrne: „Če bi si želela ti kraljevega kuharja, hotela bi jaz kraljevega peka za moža.“ Tretja pa dostavi: „Jaz bi pa le s kraljevičem samim bila zadovoljna; rodila bi mu sinčka z zlatim križcem na čelu in dve hčerki s srebrnimi zvezdicami na prsih.“

Potniki to slišati, potrkajo na okno in prosijo prenočišča. Dekleta odprejo vrata; starejši sestri prepustita svoji postelji ministroma, najmlajša pa odloči svojo kraljiču. — Zarana prinesejo deklice potnikom zajuterk; starejši ministroma, najmlajša pa kraljeviču; prinesla mu je najboljih jedi, kar jih je le mogla v dobiti naglici. Starejši sestri sta dobili v dar po dva dolarja, mlajša pa dva svitla zlata. To je sestri posebno v oči zbodlo. Zdaj se vrnejo ti gospodje zopet domov. Kraljevič da pozvati one tri deklice. Tem je postajalo tesno v prsih; slutile so, da so bili tisti gospodje od kraljevega spremstva in da so menda celo njihov razgovor čuli. Najstarejša mora prva pred kraljeviča.

Strahljivo in bojazljivo se mu bliža. Kraljevič jo vpraša: „Kaj ste govorile včeraj kratko prej, ko so trije potniki prišli k vam?“ — „Prav nič slabega, milostljivi gospod kraljevič!“ odvrne dekle; po njej je pa kar zagorelo, ko je slišala, da se niso nič ukani, zakaj morajo v grad. Ker kraljevič dalje poizveduje, mu ta primorana vse razodene, slednjič tudi o sebi, da si je želela kraljevega kuharja za moža. Kraljevič nato zakliče in kuhar pride v sobo. Kraljevič mu zapove: tu imaš ženo, če pa ti ni zanjo, spravi se takoj iz mojega kraljestva!“ Ker je bila dekle lepega obraza, prijala mu je na prvi pogled tako, da jo je srčno rad vzel. Ko gre starejša s svojim kuharjem mimo sestre, mislita si: „Bog se naju usmili — to že peljajo — menda k smrti!“

Zdaj gre srednja v sobo in tudi ona mora vse povedati; tudi pek je zadovoljen z zalim dekletom.

Ko mora najmlajša pred kraljeviča in jo ta izprašuje, ko prej njeni sestri, brani se najdalje obstati včerajšnjo govorico. Slednjič, ko vidi, da mora vendar resnico go-

čati, razodene trepetaje, da si je želela v šali kraljeviča za moža. Ginjen in očaran krasote sramežljivega dekleta, sklene kraljič takoj, vzeti jo za ženo. Reče ji tedaj: „Ne boj se, draga moja, ti bodeš v resnici moja žena.“ Zdaj je dekletu postalo še bolj tesno v prsih; ko pa vidi, da ni šala in da je nihče ne pelje k smrti, spremeni se njen strah v čisto veselje.

Kratko potem je obhajal kraljevič ženitnino, ki je bila sijajna in vesela, kot so kraljeva gostovanja sploh. — Starejši sestri ste mlajši od zdaj še bolj zavidali vso to srečo ter premišljevali, kako bi ji zamogli naškoditi.

Kraljevič prevzame vlado in mora čez nekaj časa tudi v boj. Prigodi se pa, da dobi kraljica med časom, ko je bil kralj še v boju, krasno hčerko, ki je imela srebrno zvezdo na prsih. Sestri, ki sta bili sami navzoči, skrijeta dete in podvržeta — psičko. Dekletce položita v škatljico in jo spustita po vodi: kralju pa pišeta, da mu je žena porodila na veliko občno žalost psičko.

Ves prestrašen jima kralj odpiše, naj le varno skrbita za ženo, drugo bo že on uravnal. Čez nekaj časa pride domov in vpraša ženo za dete. Ta pa mu odvrne, da je ležala dva dni v omedlevici in torej ne zna za dete, ker ji ga nočeta sestri pokazati. Kralj ji nič ne očita, še tolaži jo, razodene ji, da je tako že božja volja. Škatljico pa je iz reke potegnil kraljev vrtnar. Ko najde lepo dete, ga koj za svoje vzame, ker sam ni imel nič otrok. On z ženo vred ga skrbno in z veseljem izreja.

Preide leto in kralj mora zopet na boj. K nesreči je imela kraljica ravno ta čas poroditi. Kralj torej sestrama naroči prav skrbno kraljici streči in odide.

Tudi zdaj porodi kraljica enako hčerko s srebrne zvezdo na prsih. Sestri vzameta ji tudi to dete, deneta ga v škatljo in ga spustita po vodi. Pa tudi to dekle izvleče vrtnar iz deroče reke in jo vzame za svojo. Ničvredni sestri pa naznanita kralju, da mu je žena v drugo porodila psičko.

Ko se kralj vrne, vpraša zopet ženo za dete, a ta mu odgovori, ko prvikrat. Kralj

pa vendar postane nevoljen in se zakolne, da noče več tak čas odhajati od doma.

Imela mu je žena v tretje poroditi, in zdaj sklene kralj, ne stopinje odslediti od doma. A znova je primoran hiteti na boj — v tem pa mu kraljica porodi zalega dečka z zlatim križcem na čelu. S tem detetom store nevsmiljene sestre ravno tako, kot z obema prejšnjima. Tudi to pride po naključbi k vrtnarju.

Kralj prispevši domov se silno raztogoti, ker spoznal je, da tako ne bo imel nikdar naslednika. V svoji jezi da sezidati velik stolp in zapove v njega vzidati kraljico.

Vrtnar je v tem času skrbno odgajal kraljeve otročice. Ko je deček dopolnil sedmo leto, reče vrtnar ženi: „Zapustiva ta žalostni kraj; znal bi nama kdo vzeti še otroke, ker so v istini kakor sami kraljiči in kraljičine.“

Vrtnar kupi na veliki gori lepo posestvo, preseli se tja in zasadi krasen vrt, kakršnega še ni bilo daleč okrog. Srečno je živel s svojo ženo in otroci več let, kar jim nena doma umrje. Velika žalost se polasti ostalih, ker vsakdo se le težko in z bridkostjo loči

od svojih. Sredi vrta naredijo mu grob; ondi so se križale vse poti, ki so peljale po vrtu; in po kateri bi tudi šli čez vrt, vselej bi lahko molili na njegovem grobu.

Čez nekaj časa umrje otrokom tudi krušna mati. To pa zagrebejo pri vhodu v vrt, da bi lahko vselej na njenem grobu molili, ko bi šli na vrt ali se vračali domov.

Sedaj so živeli otroci popolnoma zapuščeni v divnem vrtu. Ni jim bilo sile za živež: krasen vrt jim je dajal sladko sadje. Tu so še mladike cvetele, ondi je že sadje zorilo in drugod je že zrelo po travi ležalo. Rastle so tudi tu in tam krasnobojne cvetlice ter razširjale prijetno vonjavo; po vejicah pa so skakljali tički in žvrgoleli mične pesmice.

Nekdaj pride k njim prastara ženica. Jako se začudi prelepemu vrtu, žlahtnemu sadju in cvetju, slednjič pa reče; „Res je vrt, da malo takih, a najznamenitnejši ni; manjka mu namreč treh reči in sicer: drevesa, ki samo od sebe prelepo gode, zatem tice, ki bi pevale resnico in pravico, in zadnjič zlate vode.“ To tako vname srčnost

mladega kraljeviča, da sklene teh reči iti iskat. Sestri ga le neradi pustita, ker sta si v strahu, da bi se mu ne pripetilo kaj hudega.

Mladenič ji tolaži in reče: „Na ono-le drevo obesim svoj meč; dokler ostane svitel, mi bo dobro; a ko bo zarjavel, vedita, da bom nesrečen.“

Daleč od doma pride do starega puščavnika. Tega vpraša za dober svet. Starec ga pouči, kod ima iti, da dobi zaželjene reči. Sviri ga, naj se ne da oplašiti od premnogih nevarnosti, ki ga še čakajo. Grme lo bo okrog njega in bliskalo, a on naj se ne zmeni za vse to, ampak naj gre za jabolkom, katero mu bo dal; naj ga vrže pred se in kamor se bo ono kotalo, tja naj gre. Puščavnik mu da še povrh svoj blagoslov, in deček gre dalje. Starček ga še enkrat opomni naj gre vedno za jabolkom do gore, ondi pa se naj vleže — a bežati nikar, sicer je zgubljen; že šestindevetdeset jih je šlo po isti poti proti gori, vrnil pa se še nobeden ni. Deček obeča tako storiti in gre srčno proti gori. Na podnožju se ustavi in vleže. Zdajci

postane krog njega šum, ropot in strašen polom; kraljevič je tako iznenaden, da prestrašen kvišku poskoči in v trenutku okameni, kakor njegovi predniki.

V tem sta hodili sestri pridno gledat v vrt na meč. Nekega dne najdeta jeklo zarjavelo.

„Nesrečen ali celo mrtev je najin brat,“ reče starejša sestra, „jaz ga grem iskat, da ga rešim.“

Mlajša ji brani jokaje, a vse nič ne pomaga. Starejša obesi poleg bratovega meča molek ter reče sestri. „Kadar bodo molekove jagode krvave, znaj, da se mi je prigodila velika nesreča.“

Srečno odide po svetu in tudi pride do istega puščavnika. Tudi jo poduči starec in ji da jabelko.

Doma je ostala edina mlajša sestra in žalovala po bratu in sestri. V največjo bridkost še najde nekega jutra na vrtu jagode molekove vse krvave.

Zdaj se spusti še ona na pot. Tudi ona pride k puščavniku, ki jo poduči in posebno posvari, da se naj ne ustraši ničesar.

Ko pride pod goro in se vleže, nastane krog nje ropot in grom, ona pa še se niti ne zmeni za vse to. Zdaj pride starka, ki jo je že nekdam videla v domačem vrtu, in ji reče: „Že štiristo let čakamo, a slednjič si vendar prišla, da nas rešiš. Tu imaš vejico čudnega drevesa, ki gode; vsadi jo na očetov grob. Tu pa vzemi pero tiča, ki bo govoril resnico in pravico; priveži ga na vršič drevescu. Slednjič še dobiš steklenico zlate vode; vlij jo na materin grob. Tu pa imaš rožmarinovo vejico; ko greš mimo okamnjenih postav, hotela ti bo vsaka izpuliti jo, a ne daj je! Tudi lastnemu bratu in sestri ne. Ta dva bosta najzadnja. Spoznala ju bodeš, ker te bosta trdneje spoprijela in ti vejico hotela iztrgati; ti pa drži trdno in ne izpusti!“

Dekle vstane in gre mimo okamnjenih oseb; vsaka poseže za dišečim grmičem — a ona ga ne izpusti. Ko tudi zadnji dve okamnjeni osebi ne moreta dekletu rožmarina iz roke izpuliti, zasliši za seboj neznansko vriskanje in veselje. Vse osebe so oživele v trenutku in spremenile se v prave ljudi.

Bili so to sami zakleti kraljiči, ki so se sedaj vsi tako neizmerno veselili.

Tudi ti trije gredo domov; prej pa so še dobili od drugih v dar mnogo dragocenih srebrnih, zlatih in demantnih posod.

Doma na vrtu posade vejico čudnega drevesa v očetov grob in privežejo tičevo pero na vršiček. V kratkem izraste krepko drevo, ki je lepo godbo razširjalo daleč krog sebe. Iz peresa pa postane tič, ki je govoril resnico in pravico. Na enem koncu materinega groba pa je curela zlata vodo nakvišku, pri drugem pa se zlivala zopet v zemljo.

Čez nekaj časa napravi kralj velik lov. Sestri nagovorita brata, da gre tudi on na kraljev lov. Bil je tako srečen, da je med vsemi lovci pobil največ zverjadi. Kralj ga zaradi tega povabi na obed. Pri jedi povabi mladenič vso gospodo na drugo jutro na planino, ker ondi je bilo največ zverjadi. Ko se naveličajo lova in pobijanja, povabi jih še k obedu. Sestri prineseta prvo jed v srebrnih posodah. Kralj se jako začudi, a ne reče nič. Pri njegovem obedu so šele

najzadnji prigrizek prinesli v srebrnih skledicah na mizo.

Drugo jed prineseta v zlatih posodah. Kralj še se bolje začudi in prestraši ter reče natihoma ministrom: „Gorje nam! Gotovo smo groznim tolovajem v pestéh. Drugi nima nobeden toliko bogatsva in ga ne more imeti.“

Ko pa kraljičini tretjo jed v demantnih posodah prineseta, se kralj ne more dalje držati in praša začuden kraljeviča: „Mladenič, povej mi vender, kdo si, ker takega bogastva ni v celem mojem kraljestvu več!“ Predno mu ta še odgovori, začujejo iz vrta sem tako mično godbo, kakor še nikdar do teh dob. Kralj in spremstvo hiti iz sobe na vrt, da bi od blizu poslušali mile glasove. A še niso dospeli skozi vrtna vrata, kar jih omami novo čudo. Ugledali so namreč zlato vodo pri materinem grobu; a se še ne nagledajo, kar še mileje zapojejo listi čudnega drevesa in jih vabijo dalje.

Pohite pod drevo in se ne morejo načuditi temu čudu. Zdaj se še zglasi tič v drevesnem vrhu: Noč se nagiblje, dan se



bliža.“ — Še boljše ostrmi kralj in vpraša: „Kdo pa je neki ta?“

Kraljevič mu odvrne: „Tica resnice, ki obenem vse ve, kaj se godi po svetu.“

„Ga smem nekaj prašati?“ prosi kralj dalje. Ko mu mladenič dovoli, vpraša kralj: „Povej mi, tič resnice, ali moja žena po krivici ali po pravici trpi?“

„Ona trpi po nedolžnem — in ti sam si največ tega kriv, ker si jo bil dal brez preiskave vzidati in si vse njenima zavidnima sestrama verjel.“

„Kaj pa je tedaj z mojimi otroci?“

Ptič zakliče eno sestro in reče: „Pridi sem, odgrni prsi in pokaži očetu srebrno zvezdo, pa mu povej, da si njegova hči, hči tiste uboge, katero je tako po krivici zavrgel.“

Ravno tako se zgodi z drugo sestro in bratom.

Kralj spozna na mah svoje otroke in jih z neizmernim veseljem pelja domov.

Brzo da koprnečo ženo iz stolpa odzidati.

Toliko je še živela, da je svoje otroke objela, proti možu pa svoje tresoče roke več

stegniti ni mogla. Veselje jo je zamorilo — njena duša pa je zletela ko bel golob proti nebu.

Sestri nedolžne kraljice pa je tudi doletela zaslužena kazen; kralj da navoziti veliko grmado in ji na tej sežge.



Smrt — botra.

Bilo je v starih časih, ko je smrt večkrat še vidno hodila po svetu, da je imel ubog kovač devet sinov. Ko se mu narodi deseti, ne more nikjer dobiti botre. Ker ga že več dni imajo nekrščenega doma, reče kovač svoji ženi: „Dasiravno je najino dete deseti brat in zaradi tega ne more dobiti kuma, ne sme vendar brez krsta ostati. Ponesem ga tedaj sam h krstu.

Žalosten gre proti cerkvi. Medpotoma ga sreča velika, suha žena, ki ga vpraša, zakaj je tako pobit. „Kaj bi ne bil,“ odvrne siromak, „ker ne morem svojemu desetemu sinu dobiti botre.“ — Smrt, ker ta je bila sloka žena, reče: „Če hočeš vzeti mene, grem ti rada — a vedi, jaz sem smrt.“ Kovač je zadovoljen, gresta tedaj v cerkev, kjer

dete krste. Smrt mu naznani, da to dete ne bo imelo nikdar stalnega življenja, kakor noben deseti brat ne; naj bi ga torej dal v šole, učiti se zdravništva.

Minulo je dosti let, in deseti brat je postal zdravnik. Ko je začel sam vračiti, sreča nekdam zvečer v mraku smrt, ki se mu naznani za njegovo botro, in ga zaprosi, naj jo nese v bližnje mesto. Samo se prê (neki) jako boji psov, ki imajo dvoje oči;*) ti jo namreč vidiš ter jo lajaje ovadijo, če pa jo on nese, je psi ne vidiš.

Za nošnjo mu je obečala posebno dolgo življenje. Ko jo je nesel proti oni hiši, kjer so imeli bolnika, tulili so vsi psi. A ko je stopil v hišo, umrl je takoj bolnik, ki je že tri dni umiral — mladi zdravnik pa je šel prepaden domov nazaj. Predno sta se smrtjo ločila, mu še reče: „Ker sem ti botra, bom tvojim očem vselej vidljiva. Za dar pa ti dam, da boš spoznal vsakega bolnika, kateri bo še za ozdravljenje. Kjer me ugledaš pri

*) Za «druge» oči imajo tiste bele lise nad pasjim očesom.

bolnikovem znožju stati, ondi le vrači, če bom pri zglavju, le odidi.“

V kratkem času je bil deseti brat že glasovit zdravnik. Poznali so ga kmalu po celi deželi in le najvišjo gospodo je vračil. Kjer je videl smrt pri nogah, ozdravil je gotovo, kjer pa je stala pri glavi, ondi se niti lotiti ni hotel, in tako mu ni nobena vračitva spodletela. Čez nekaj let je zdravnik s celo obiteljjo silno obogatel.

Zbolel pa je stari kralj tiste dežele. Hitro pošljejo po učenega zdravnika. Kralj mu silno bogato plačo obeta, če ga le še tokrat zvrachi — ali kaj — smrt je stala pri kraljevi glavi. — Vračnik hodi več časa zamišljen po sobi, slednjič pa zmisli zvijačo, s katero bi ukanil božjo deklo. Tiho zapove služabnikom, posteljo jako hitro obrniti, tako, da je smrt nakrat stala pri kraljevih nogah. Zdravnik pa reče: „Lehko vas ozdravim, še danes boste okrevali.“

Smrt nevoljna odide. Ko pride deseti brat od kralja, prime ga njegova botra, ki ga je pred vrati čakala, za roko in ga pelje seboj. Po dolgi poti sta prišla v čuden vrt,

v katerem ni bilo ne drevja ne trave. Bile so gréde, na kojih so gorele bele sveče, vse različne dolgosti. Tu reče smrt desetemu bratu: „Glej tu so sveče ljudi, ki kažejo dolgost njihovega življenja. Ta-le dolga sveča bila je tvoja, a ona, ki pogašuje, bila je kralja, ki si ga ti ozdravil proti moji volji. Sedaj vama moram zamenjati sveči, ti dobiš kraljevo on, tvojo!“

Ni se dala nikakor preprostiti; toliko še mu je dala časa, da je na zemlji uredil svoje zadeve, zatem pa ga je tihoma vzela za vselej.

Od tistih dob pa se smrt ni več človeškim očem prikazala, ampak hodi še danes nevidljiva med nami.

Hudobni brat.

Častiželjen mladenič je odšel na vojsko, kjer se je tako odlikoval, da so ga postavili za častnika.

V tem se mu je narodil doma brat Jurij; ker pa prvemu nihče z doma ni pisal, ni o mlajšem bratu nič zvedel. Ko so tudi mladega Jurja vzeli k vojakom, je prišel po naključbi k onemu polku, kjer mu je bil brat častnik. Ker je Jurij za brata od starišev zvedel, šel je k njemu. Radostno ga sprejme brat in želi, kar najhitreje povišati ga — kar se pa ni tako lahko dalo. Brat je bil nekoliko slabeje pameti in manj gibčen in je zaradi tega v vojaški vaji le slabo napredoval. Slednjič se ga je sramoval celo lastni brat, ker dozdevalo se je vsem, da je bil ta novinec od dne do dne okornejši. Jeze in sramote ni znal

brat častnik kaj početi, a Jurja bi se raje rešil, ko po svetu gledal. Imeli so pa v tistem mestu pred staro grajsko sobano jako nevarno torišče za stražo; kolikorkrat je namreč ondi okolo polnoči stražar stal, našli so ga drugo jutro mrtvega. Tje pošlje častnik svojega brata. Nič hudega sluteč hodi Jurij pred vrati in trpežljivo čaka, da mu pretečejo nočne ure. Ob enajstih v noči pa se odpre stena, in iz nje stopi velik mož, ki vrže poleg straže težko vrečo penez na tla in reče: „Sedaj si bom počinol, ti pa me zbudi o polnoči!“ Ko se polnočna ura bliža, strese vojak spečega, ki brž vstane in veli, naj mu pomaga vrečo na ramo. Jurij reče: „To ni za cesarsko stražo, da bi komu kaj pomagala; sicer ti pa pomagam, če mi daš tako mošnjico, ki bo vedno polna penez.“

Ker mu vojak drugače ni hotel pomoči, in je ura že polnoči bila, seže velikan v žep, mu da malo mošnjico in izgine.

Drugi dan se častnik hudo razjezi, ko vidi brata še živega; razčemeril pa se je še bolj, ker z ostalimi vojaki tudi nič ni mogel dokončati — bili so namreč vsi zapojeni.

Jurij je vsem kupil vina, kolikor so ga hoteli. Zvečer mora v drugo na stražo. Tudi to noč je prišla ob enajstih prikazen kakor prejšnjo noč. Tokrat je zahteval vojak za dar kapo, katera bi vsakokrat, ko bi jo obrnil, začela lepše gosti, ko turški godci.

Oni mu jo da in odide.

Drugo jutro obrne Jurij na dvorišču pred vojašnico kapo nazaj, in tako vesela godba se začuje, da vsi vojaki začnejo kar plesati.

Tretjo noč mora zopet Jurij v grad stražit. Častnik, njegov brat, je mislil, da mu nocoj morajo zli duhovi pogubiti brata. Pa vse se je zopet na dobro izteklo. Nocoj mu je prikazen, katero je bil s svojo neustrašenostjo rešil, dala čudno ključavnico s ključem vred; če je ključ obrnil, začeli so iz ključavnice leteti nebrojni, mali vojaki, ki so pa v hipu postali veliki ljudje, in so ubogali le Jurja; če je ta ključ obrnil v drugo stran, izginili so zopet noter.

Ko pride na dvorišče, obrne ključ, in v trenutku se napolni vse dvorišče z vojaki, ki so porajtali samo na njegovo besedo. Potem pa jih zopet stira v ključavnico nazaj. Častnik

to viditi, misli, da ima vendar nekaj vrednega brata — a med drugimi vojaki ga le ni prijazno gledal. Nagovoril pa ga je skrivoma, naj pobegneta od vojakov, češ, ker imata vedno dosti denarjev, godbo in neštevilne vojake, lahko stopita v tujih deželah v bogate službe. Jurij koj pritrди bratu, ker v svoji priprostosti še dozdaј spoznal ni, da se ga je imenitni brat sramoval in ga sovražil. Skrijeta se iz tiste dežele in prideta pod drugega cesarja.

V prvem mestu gresta v krčmo, jesta najboljše jedi in pijeta, plačevala pa sta vedno iz tiste male mošnjice. Bistrooka natakarica je zapazila to. Ker je imela sama ravno tako mošnjico, napolni jo precej z denarji in jo skrivno zamenja z Jurjevo.

Gresta v drugo mesto, kjer tudi obiščeta prvo krčmo. Tu njima nenadoma zmanjka denarjev, in oba sta imela duha, ki je bil dal mošnjo, za sleparja. „Če šele kapa kaj velja!“ reče Jurij bratu, ter jo obrne. Ta hip začuje se od njegove glave prijetna godba, častnik pa je vendar godernjal, rekoč: „Čas nama je, da se vrneva k vojakom nazaj; se samo godbo se ne moreva preživeti!“

Tudi tu je videla natakarica čudodelno kapo ter jo v noči z drugo, slično, zamenjala.

Drugo jutro gresta dalje in prideta v tretje mesto. Ker nista imela več penez, hoče Jurij z godbo kaj prislužiti. Začne tedaj kričati, da njegova kapa gode, in res se je dosti ljudi zbralo. Slednjič obrne kapo — pa nikaka godba se ne zglasi, obrnil jo je drugič in jo je obračal še več časa, toda zastonj. Ljudje pa so se mu smejali ter se razišli.

Šla sta tudi v tem mestu v krčmo. Mlajši se domisli čudezne ključavnice. Obrnil je ključ, in prišlo je vojakov, da se jih je vse, trlo, čez malo časa pa zopet vsi izginejo. Za to čudo sta dobila večerjo. Častnik pa je vedno bolj silil, da bi se vrnila k vojakom nazaj, češ, da v dveh dneh ostali še zapazili niso njunega pobega. Mlajši pa je menil, da še lahko prideta z vojaki pri novem cesarju v veliko milost.

Drugega dne tudi ključavnice več ni bilo, ukrala jo je krčmarica.

Ko zapazita še to zgubo, skrije se starejši od Jurja in odide kar najhitreje v domačo deželo k vojakom nazaj.

Jurij pa še ni obupal. Potoval je dalje po svetu in slednjič v neki hosti zašel. V noči se vleže v grm in zaspi. V spanju se mu prikaže tisti duh, katerega je bil v gradu rešil in mu reče: „Tvoje tri reči so ukradle ženske v krčmah in zamenile za druge, ki pa nimajo moči. Ob robu tega gozda raste lep vrt; idi vanj, tam najdeš pomoči!“ —

Zarana hiti vedno proti eni strani in dospe v krasen sadovnik. Pobere prvo zrelo jabolko in ga začne jesti. Pa oj čuda! kolikorkrat je v jabolko ugriznil, prirastlo mu je nosa za pedenj in predno je utegnili jabolko povžiti, vlačil se je že nos za njim. „Kaj naj zdaj storim?“ misli Jurij in gre pod drugo drevo. Ondi pobere drugo jabolko in ga začne jesti — in novo čudo — nos se mu je skrčeval vedno, in ko je pojedel jabolko, bil je nos kratek ko prej.

Jurij si nabere več sadja od obeh dreves in gre nazaj. Pride v prvo krčmo, kjer so mu ukradli mošnjico in da dekli škodljivi sad. Brž ji zraste tak nos, da ji seže do nog. Jurij gre v drugo in tretjo krčmo, pa še tam tako napravi. Po tem pa čaka nekaj dni, da



bi se nepoštene ženske s tako smešnimi nosi malo spokorile. Potlej gre zopet v prvo krčmo in reče dekli, da jo zvrachi, če mu da mošnjico nazaj. Vse preplašena mu jo da, on pa nji drugo jabolko.

Pride v drugo krčmo, tam pa dobi nazaj kapo in zvrachi zato natakario. V tretji krčmi pa je ozdravil krčmarico, za kar je dobil čudno ključavnico nazaj.

Odšel je v svojo domovino nazaj. Tu je zvedel, da so brata imeli zaprtega, ker je prej pobegnil od vojakov. Jurij to slišati, odpre ključavnico in pozove nebrojne vojake, katerim zapove, da morajo rešiti brata, ječo pa razkaditi.

Rešil je tako brata in mu rekel: „Glej, dasiravno si me nerad imel in me v stiski prvi zapustil, rešil sem te vendar iz ječe, katero si zaslužil po pravici. Sedaj pa si bodiva dobra ko prava brata in v miru in veselju preživiva ostale dni — ker zopet imava vedno polno mošnjo denarjev, veselo godbo in čvrste podložnike!“ —

Najlepša nevesta.

Imovit kmet je želel svoje posestvo prepustiti enemu svojih sinov. Ker je imel tri, jim reče: „Idite po svetu; kateri pride za leto dni z največ denarji domov, njegovo bodi vse moje imetje?“

Kjer so trije sini, nameri se včasih, da se dva bolje ljubita, tretjega pa mrzita, ali ga celo črtita. Tudi ta starejša brata sta gledala mlajšega le po strani. Ko pridejo do križpotja, izvoli eden levo, drugi desno pot, najmlajšega pa stirata na srednjo stezico. Žalosten gre ta svojo pot dalje in zajde na večer v veliko dobravo. Ker ne najde izhoda, spleza na drevo in zagleda v daljini luč. Gre tje in najde malo hišo. Stopi v sobo, pa nikogar ni bilo ondi. Na mizi je bilo jedi za enega človeka. Nekaj časa čaka, ker pa le nihče ne pride, vsede se k mizi in poje in spije dobro večerjo, rekši, da bo že po-

zneje prosil odpuščenja. Zraven jedi najde tudi malo molitveno knjižico. Vzame jo v roke in jo ravno do polnoči prečita. Zdaj zabučí veter krog hiše, in v sobo se privali grozna kača, ki vpraša prestrašenega, če ji hoče služiti. Drugega opravka bi ne imel, ko vsak dan enkrat ono knjigo prečitati ter sobo ohraniti snažno; jedi in pijače bi pa vsak dan dobil obilo. On brž privoli in jo prosi za toliko penez, da bi doma očetvino dobil. Kača mu obeča in odide.

Od zdaj je našel vsak dan mizo trikrat jedi in pijače polno — pa je vestno molil in težko čakal konca leta.

Nekega večera pa pride kača že z žensko glavo, prinese mu mošnjico denarjev in reče, naj le brata prej svoje peneze preštejeta, zatem šele on svoje.

Doma ga že vsi posmehljivo pričakujejo. Brata sta pripeljala svoje denarje, vsaki polno vrečo, on pa je prišel peš in prinesel le majhno, sloko mošnjico. Sredi sobe pa jo odpre in počne denarje na kup vsipavati, ter ne jenja prej, dokler ni imel več, ko oba brata skupaj.

Vsi strmijo nad čudodelno mošnjico, oče pa, ki bi le nerad prepustil najmlajšemu celo posest, reče: „Odidite zopet; kateri bo za leto dni prinesel ravno tako dolg lanec, da bo segal okoli mojega zemljišča, tega bo gospodarstvo.“

Sinovi se v drugo razidejo in najmlajši pride zopet h kači. Za plačo je volil omejnjeni lanec. Tudi to leto je molil iz knjige in slednjič dobil zaželjeno plačo. Brata sta si vzela skrivoma na tuje mero seboj in dala ondi napraviti tako verigo — a jeden je imel za tri glive predolgo, drugi ravno za toliko prekratko. Najmlajši pa potegne iz žepa kratko verižico in gre okoli posestva. Kako je on šel, tako se je verižica natezovala in tako je bila ravno prav dolga. Sedaj reče oče nevoljen: „Kateri za leto dni najlepšo sneho pripelje, ta bo gospodar!“

Vsi se zopet odpravijo. Najmlajši pa pride v tretje h kači v službo, ki je bila že do pasa neizrečeno lepa ženska.

Ko jej mladenič razodene svoje želje, reče mu ona, naj šele v tretje zvesto služi, in vse bo dobil.

Pridno je molil in težko čakal konca tretjega leta. Prišel je zadnji dan. Zvečer ob enajstih močno zagrmi in cela okolica se razvetli ko ob belem dnevu. Mila godba se začuje, v sobo k mladenču pa stopi lepa kraljičina, ki mu reče: „Sedaj sem tu, kako si me želel; rešil si mene in mojo začarano mesto — in jaz bom tvoja žena, če bo tebi prav.“ —

Neizrekljivo vesel se pelje drugi dan mladenič s svojo nevesto v zlati kočiji domov.

Starejša brata sta bila že oba doma z ženama; ko so ugledali zlato kočijo, mislili so, da se pelje kak kralj. Kako se pa začudijo, ko ugledajo v njej svojega zaničevanega brata in njegovo prelepo nevesto.

Kraljičina pa je rekla osuplima bratoma: „To posestvo naj ima kateri hoče; nama ga ni treba, ker imava celo kraljevstvo.“

Doma sta se zaročila, potem se pa odpeljala v rešeno mesto nazaj, kjer še dan-današnji veselo živita, če še nista umrla.

Kako je nekdo znal krasti.

En oče je imel sina, pa mu je rekel, naj gre po svetu, da bi se naučil kakega rokodelstva. Sin se je res odpravil po svetu in prišel v nek log, v katerem so bili roparji. Ti so zaklali vola, pa so ravno kožo razprostrli na solnce, da bi se sušila. Glavar roparjev pa je bil stric tega fantiča. Deček gre k njemu, pa mu reče, da bi se rad naučil krasti. Stric pravi: „Dobro, pa ostani pri nas!“

Drugi so šli vsi na lov, samo fantič in njegov stric sta ostala doma, da bi kuhala meso. —

„Hajd! ti idi po vodo, jaz grem pa po drva in kateri bo prvi skuhal juho in jedel, tisti bo potlej hajduški glavar,“ reče stric.

Fantič gre in prinese poprej vodo kakor stric, potem si pa v grmu vreže leskovo palico pa začne strašansko udrihati po tisti

koži, ki je visela na grmu in na vse grlo kričati: „Jaz nisem ukradel vola, nego moj stric; prosim pustite me pri miru!“ Tako je zmiraj kričal in udrihal po koži, juha in meso sta se med tem skuhala.

Njegov stric in hajduki, ki so med tem prišli nazaj, so mislili, da je prišel gospodar tistega vola in tepe fanta, pa niso upali k ognju.

Ko se je juha skuhala, se je fant prav najedel, potem pa se debelo nasmeljal.

Zdaj šele so prišli roparji, a ko so videli, kako lepo jih je napeljal, zbrali so ga za svojega glavarja.

Tri leta so minula in fant je mislil, da zadosti zna ter se je spet napotil v domovino.

V tistem kraju pa je bil bogat grajščak, kateri bi rad znal, kaj se je fant po svetu naučil. Zatorej vpraša njegovega očeta, kakšno rokodelstvo sin zna.

„Kajon je bil poprej, kajon je še zdaj,“ odgovori mu oče. —

„Pa vender kaj se je naučil?“ vpraša ga grajščak dalje.

„Bi povedal,“ pravi oče, „ali me je sram. Naučil se je namreč po svetu strašansko dobro krasti“.

„Dobro!“ reče grajščak, „bomo videli, ali zna res tako dobro krasti. Mojega najboljšega konja mora iz hleva odgnati; ako ga ukrade, bo njegov in še 200 gld. bo dobil od mene, ako ga pa ne ukrade, bom ga pa dal ustreliti, da bo vedel, kaj se pravi iz mene norca briti!“

Grajščak pa je postavil mnogo hlapcev pred hlev in vanj, enega pa je še celo posadil na konja.

Tat pa se preobleče v žensko opravo, vzame košarico, v njo pa dene sodček, napolnjen z omotno pijačo in gre pred hlev. — Ko pride tje, da vsem hlapcem piti in jih tako zapoji, da niso sami za se znali. Tistega pa, ki je sedel na konju, počasi prime, pa ga postavi na tesarsko kobilu (stol na katerem tesarji tešejo), ter ga z vilami podpre, da se ne bi zrušil. Ko to napravi, odveže konja in ponosno odjaha na svoj dom.

Drugi dan pošlje grajščak po njegovega očeta in ga vpraša, kaj mu sin doma dela.

„Hm, nekega konja je kupil ponoči in ga doma snaži,“ odgovori oče.

„Je že izvrsten tat,“ odvrne mu grajščak, „ná, tu imaš 200 goldinarjev pa mu jih nesi. Jutri mora ukrasti moje vole, ki bodo na njivi orali. Ako tega ne stori, izgubi glavo!“

Drugo jutro zapove grajščak svojim hlapcem, naj gredo orat ali naj pazijo, da ne pridejo ob vole.

Blizu one njive pa je bila velika šuma. Tu noter se je skrila fant, ko mu je oče povedal, da mora grajščaku ukrasti vole. — Ko so prišli hlapci orat, začne on žvižgati: „Čudo pri čudu, čez malo časa bo pa še večje čudo.“ Hlapci so mislili, da je to kak nenavaden ptič, so ga hoteli uloviti, da bi ga nesli domov grajščaku ter so šli za njim v šumo. Ko so bili hlapci že daleč v gozdu, se fant obrne, pa gre na njivo in tu pred njima voloma odreže repe, pa ju zadnjima vtakne v nosnice, kurtasta (brez repov) pa odžene domov.

Drugi dan spet pošlje grajščak po tatovega očeta in ga vpraša, kaj mu sin doma dela.

„Kurtaste vole snaži,“ odgovori oče.

„Je že izvrsten tat, ali jutri mi mora iz dimnika ukrasti slanino.“

Grajščak nastavi v kuhinjo lovca, kateri bi naj stražil slanino.

Tat pa pride ponoči, nasloni na streho dolgo lestvico, katero je prinesel seboj in pokaže čez dimnik slamnatega moža. Najprvo ga pomoli pol, pa ga hitro potegne nazaj, v drugič ga porine malo več ko pol, a v tretjič, ko porine noge slamnatega moža dol, ustrelí lovec. On spusti slamnatega moža na tla, a lovec misleč, da je ustrelil tata, teče hitro grajščaku povedat, da je tat mrtev. Ali mesto tata je bila slama! Tat je srečno odnesel pete in pa slanino.

Zopet pošlje grajščak po očeta, pa ga vpraša, kaj sin doma dela; a ta mu veli, da snaži blatno slanino, katera je večja, kakor on sam in je jako debela.

Grajščak je videl, da ga je spet tat prevaril pa je rekel kmetu, da mora njegov sin izpod grajščakinje ukrasti rjuho. — Tat gre zvečer v grad in se spravi pod posteljo, na kateri sta spala grajščak in njegova žena.

— Ko je že grajščak sladko spal, reče zviti fant prav z grajščakovim glasom: „Daj rjuho sem, bom jo jaz držal, da je tat ne bo mogel vzeti, če pride.“ Grajščakinja mu da rjuho in fant se spet počasi splazi domov.

Drugo jutro pošlje grajščak spet po njegovega očeta, pa ga vpraša, kaj dela sin.

„Ravnokar je začel prati eno rjuho,“ odgovori mu oče.

„Ja, res je velik lump,“ reče jezno grajščak. Ali še eno mi mora narediti, ako mi to naredi, bom ga dobro plačal; mora mi ponoči z moje roke ukrasti prstan.“

Oče na to odgovori: „Je že dobro!“ Kmet pove doma sinu, kaj mu je zapovedal grajščak, a ta se spet splazi v grajščakovo spalnico, spravi se v kosten (omara) in tukaj posluša, kaj bo se zgodilo. —

Ko prideta grajščak in njegova žena spat, se pogovarjata, da bo imel grajščak do polnoči prstan, a žena pa popolnoči; kateri bo imel prstan ne sme spati, nego zmeraj bedeti. —

To je tat v omari prav dobro slišal. Ko je ura polnoči odbila, da grajščak prstan

svoji ženi in kmalu sladko zaspi. — Tat se splazi iz kostna, stopi h grajščakinji in ji reče, kakor da bi bil grajščak, da mu naj da prstan, on bo laglje budil, ker od velike skrbi ne more spati. Grajščakinja, misleča, da je njen mož, mu da prstan, fant pa se lepo tiho spravi s prstanom domov.

▼ Ko zjutraj grajščak in njegova žena vstaneta, vpraša jo on, kje ima njegov prstan. Žena z vso močjo trdi, da ga nima, ker ga je po noči dala njemu, ko ji je rekel, da mu ga naj da, da bo on bedel, ker ne more spati. — Zdaj šele je grajščak zapazil, da ga je tat spet opeharil in mu odnesel njegov zlati prstan.

Grajščak spet pokliče tatovega očeta in ga vpraša, kaj mu sin doma dela.

„Zlat prstan prav veselo ogleduje,“ reče mu oče.

„Reci svojemu sinu, veli mu grajščak, „da me je prav dobro vdelal in opeharil, ali še eno mi mora narediti. Danes grem nekam z doma, pa mi mora posvetiti, da bom tri ure daleč videl, ko bom šel domov. Ako mi tega ne napravi, dal bom mu odsekati glavo.“

Žalosten pride oče domov in pove sinu, kaj mu je naročil grajščak. — „Tako,“ začudi se sin, „nu, to mi je še najlaglje.“

Imel je grajščak namreč na bližnjem hribu pristavo, in to je tat zažgal, ko se je grajščak zvečer peljal domov. Poslopje je jako gorelo, in ogenj se je res videl tri ure daleč. — Grajščak je rekel, da je dobro napravil.

Zdaj pa je dal grajščak pristavo na novo postaviti, samo strehe ni napravil. Rekel je poplej tatu, da jo on mora pokriti za štiriindvajset ur, ali ne s slamo, ne s deskami, ne z opeko i. t. d. Tako mu je naštel vse, s čim ne sme pokrivati, samo o volovski koži ni nič opomnil. —

Tat pa je šel v mesto, nabral mnogo mesarjev, potolkel vse vole v grajščakovem hlevu, mesarji so odrli vole, a drugi ljudje so pa kože po latah in trameh pribijali. Ni še minulo dvajset ur, pa je bila vsa pristava pokrita.

Šel je grof gledat in se je že veselil, da bo tata usmrtil, ali ko je videl, da je že vsa pristava pokrita, ga ni mogel kaznovati. —

„Zvit si, kakor kozji rog,“ rekel mu je grof, „vse se ti je dobro posrečilo, pa zadnji dve si pogodil najbolje. Zagodel si mi pošteno ter me s svojo prekanjenostjo skoro spravil na beraško palico. Zato ti ne morem nič druzega dati, kakor dobro spričevalo, da si res izvrsten tat!“ —

Grajščak je zdaj postal pameten in ni več zahteval tako neumnih reči, tat pa je šel po svetu in še zdaj spričevalo kaže in krade. —

Vsebina.

	Stran
O hudobni mačehi	3
O vragu in treh ubogih sestrah	8
Čevljar Škrjanec	11
O vražji volni	19
Zlato solnce, zlata uzda, zlato sedlo	29
Kristus boter	37
O zlatem ptiču	47
Zdravilno sadje	53
Volk ujet	64
O čudodelnem studencu	69
Kako dijak postane papež	76
Od zaklete kraljičine	82
Darežljivi siromak	85
Trije bratje	89
Smrt — botra	102
Hudobni brat	106
Najlepša nevesta	113
Kako je nekdo znal krasti	117



NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA



00000511793

